

ÇOK DİLLİ ALAN ADLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Doç. Dr. Mustafa ALKAN

Cafer CANBAY

Telekomünikasyon Kurumu

İnternet, bilgisayarların ve çok hızlı veri bağlantılarının kullanılması ile herhangi bir kişinin kolayca erişebileceği dünya çapında muazzam bilgi deposudur. 1960'larda araştırma, eğitim ve savunma amacıyla geliştirilen bilgisayar ağı projesi günümüzde her alanda bilgi değişimine olanak veren ve araştırma, eğitim, sosyal iletişim, politika, eğlence ve ticaret gibi insanları ilgilendiren tüm faaliyetleri çevreleyen bir kullanıma ulaşmıştır. İnternet, Dünya tarihindeki en hızlı gelişen elektronik teknolojidir. Amerika'da yapılan bir araştırmada, elektrik kullanılmaya başlanmasından 46 yıl sonra evlerin % 30'una girmiştir. Bu sürenin telefon için 38 yıl, televizyon için 17 yıl, internet için ise sadece 7 yıl olduğu belirtilmektedir. Bir başka araştırmada ise; Dünyada 50 milyon televizyon rakamına 10 yıl içinde ulaşıldığı, internete bağlı bilgisayar sayısının 50 milyona ulaşmasının ise sadece 3 yıl sürdüğü belirtilmektedir. 1990 yılında kullanıcı sayısı 1 milyon iken 1995'te 16 milyona, Mart 2000'de 350 milyona ulaşmış olup, 2005'te bu sayının 1.3 milyarı aşacağı tahmin edilmektedir (1).

İnternetin bu şekilde hızlı yayılımı günlük yaşamımızı ciddi şekilde değiştirmeye başlamakla birlikte beraberinde de bazı sorunları getirmiştir. Bu sorunların başında, alan adlarının geliştirilmesi, yönetilmesi ve çok dilli alan adlarının kullanımının temin edilmesi gelmektedir.

Alan Adları Sistemi

Alan adları kullanıcılara bir anlam ifade eden, kolayca hatırlanabilen kısaltmalardan oluşan **www.tk.gov.tr** gibi internet adresleridir. Alan adları internette kullanıcıların dolaşım yeteneklerini kolaylaştıran merkezi bir fonksiyon hizmetini görmektedir. Her alan adına karşılık gelen ve 192.91.247.53 gibi sayısal bir adres olan **İnternet Protokol (IP) Numarası bulunmaktadır**. Geniş veri tabanlarında (registry), alan adları ile bunların karşılığı olan IP sayısal adreslerinin bir listesi yer almaktadır. Bu veri tabanları, alan adları ile bu isimlere karşı gelen IP sayısal adreslerinin eşleştirilme fonksiyonunu yerine getirirler. İnternet kullanıcısı, bir alan adını bilgisayarına yazdığı zaman, internet yazılımı otomatik olarak bu alan adını IP sayısal adresine dönüştürür, ilgili servis sağlayıcı (server) ile bağlantı kurar ve alan adına karşı gelen ana sayfa bilgisayarda görünür.

Alan adları "birinci-derece alan adı" (top level domain-TLD) ve "ikinci-derece alan adı" (second level domain-SLD) olmak üzere en az iki kısımdan oluşur. "tk.gov.tr" alan adında "gov.tr" birinci-derece alan adıdır(TLD) ve "tk" ikinci-derece alan adıdır(SLD).

w w w . tk . gov . tr
SLD TLD

Birinci-derece alan adları iki kategoriye ayrılmıştır: Jenerik birinci derece alan adları (generic top level domains-gTLDs) ve ülke kodu birinci derece alan adları (country-code top level domains-ccTLDs). Yukarıdaki örneğimize göre "gov" gTLD ve "tr" ccTLD'dir.

Hali hazırda kullanılmakta olan 14 adet gTLD vardır. Bunlardan ".com.", ".net.", ".org" ve ".info" talep eden herkesin kullanımına açıkken ".int", ".edu", ".gov", ".mil", ".aero", ".biz", ".coop", ".name", ".pro" ve ".museum" belirli kriterleri sağlayan kurumlara tahsis edilmektedir (2). Günümüzde, ".com", ".edu", ".net" ve ".int" en çok kullanılan gTLD'lerdir. Ticari kuruluşlar için ise hiç şüphesiz ki ".com", dünyada en fazla aranan ve ticari değer ifade eden TLD olmaktadır. Dolayısıyla, alan adı ihtilaflarının bir çoğu ".com" TLD'in içinde ortaya çıkmaktadır.

1995'in başlarında dünyada 100,000 civarında alan adı var iken bu sayı, 1999 ortalarında yaklaşık olarak 7,2 milyona yükselmiş ve Ağustos 2002'de 29.123.260'a ulaşmıştır. Bunlardan 21.191.591'i ".com" uzantılıdır. Günlük yeni tescil edilen alan adı sayısı ise 39.900 civarındadır (3).

İnternet ve Alan Adlarının Tarihsel Gelişimi

İnternet günümüzden yaklaşık 40 yıl önce ABD hükümeti tarafından başlatılan bir araştırma projesinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar 1960'lı yıllarda Savunma Bakanlığı'nın İleri Araştırma Projeleri Ajansı (Department of Defense's Advanced Research Projects Agency–**DARPA**) tarafından oluşturulmuş olan **ARPANET** (İleri Araştırma Projeleri Ajansı Bilgisayar Ağı) ağı ile başlamış ve projenin daha sonraki aşamalarında iletişim ağlarını ve " Packet–Switching" teknolojisini geliştirmek üzere fonlar ayrılmıştır. 1970'lerde ise DARPA ağların ağı (İnternet) ve ağların karşılıklı iletişimini temin eden protokollerin (İnternet Protokolleri–IP) geliştirilmesini desteklemiştir. 1973 yılında DARPA çeşitli tiplerdeki paket ağlarının birbirleriyle bağlantısını sağlayacak teknoloji ve teknikleri detaylı olarak inceleyecek bir araştırma programı başlatmıştır. Bu programın amacı ağa bağlanmış bilgisayarlar arasındaki iletişimin şeffaf bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak ve paket ağlara bağlantılı iletişim protokollerini geliştirmek olmuştur. Bu durum " internetting project" olarak adlandırılmış ve araştırma sonucu ortaya çıkan " ağlar sistemi" ise " internet" olarak adlandırılmıştır. Araştırma sonucu geliştirilen protokoller sistemi ise " Transmission Control Protocol–**TCP**" ve " İnternet Protocol–**IP**" adı altında ilk iki protokol ortaya çıktıktan sonra " TCP/IP Protokol İkilisi" olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

1986 yılında ABD Ulusal Bilim Vakfı (National Science Foundation–**NSF**) bugün bile internet için önemli bir iletişim omurgası olan NSFNET'in oluşumunu başlatmıştır. İnternet için " bölgesel" düzeydeki destek, çeşitli konsorsiyum ağları; "yerel" düzeydeki destek ise araştırma ya da eğitim kurumları aracılığıyla sağlanmıştır. ABD'de bu desteğin çoğu federal hükümet ya da eyalet yönetimleri tarafından verilmiş ancak önemli bir bölümü de bilgi ve iletişim teknolojileri endüstrisi tarafından sağlanmıştır. Avrupa'da ve diğer ülkelerde ise bu destek, uluslararası işbirliği girişimleri ve ulusal araştırma kuruluşları aracılığıyla sağlanmıştır.

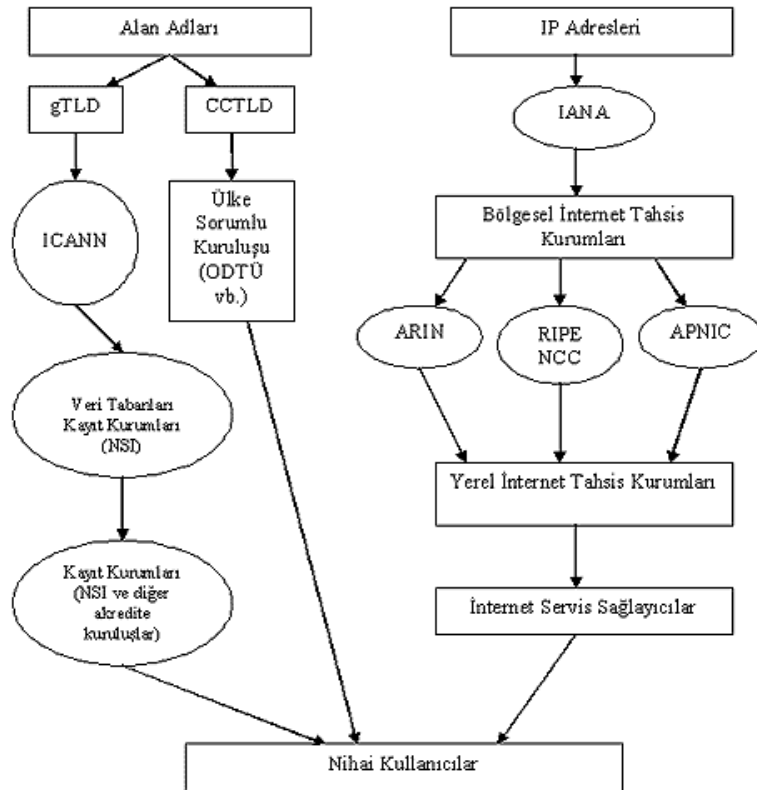
ABD'de temel bilimsel araştırma, mühendislik ve eğitim faaliyetlerini destekleyen ve teşvik eden; ayrıca, araştırma ve eğitim kurumlarıyla bağlantı kuracak bilgisayar ağlarını temin etmekle görevli bir kurum olan Ulusal Bilim Vakfı (**NSF**), 1991–92 yıllarında, internet altyapısının askeri olmayan kısmının yönetimine parasal destek sağlama ve koordine etme yükümlülüğünü üstlenmiştir. NSF, alan adı kayıt hizmetleri de dahil olmak üzere, bu altyapı hizmetlerinin çeşitlendirilmesini sağlamak üzere rekabetçi yaklaşımlar getirmiştir. 31 Aralık 1992 tarihinde NSF, bu hizmetlerin alan adı kayıtlarını da içine alan bir bölümü için Network Solutiona Inc. (**NSI**) ile bir işbirliği anlaşması yapmıştır. O tarihten beri NSI, internet alan adı sisteminin kayıt, koordinasyon ve bakım gibi ana fonksiyonlarının yerine getirilmesi işinin idarecisi olmuştur. NSI, jenerik birinci derece alanında (generic top level domains–gTLDs) alan adlarını "**ilk gelen–ilk**

"alır" kuralına göre kayıt etmiş, ayrıca alan adı servis sağlayıcılarının IP numaraları ile alan adlarını birbirine bağlayan bir " directory" ile internet kayıtlarına ait resmi bir veri tabanı oluşturma çalışmalarını da sürdürmüştür.

Her bir alan adına bir IP numarasının karşılık geldiği yukarıda ifade edilmişti. Bu IP numaralarının tahsisi IANA (Internet Assigned Numbers Authority) tarafından yapılmaktadır. Her ne kadar ABD Hükümeti ile IANA arasında yapılan sözleşme 1998 yılında sona ermişse de IANA bu tahsisleri halen devam ettirmektedir. IANA bu tahsisleri bünyesinde yer alan bölgesel IP numarası kayıt kurumları aracılığıyla yürütmekte olup bunlar; **ARIN** (American Registry for internet: Kuzey Amerika, Güney Amerika, Güney Afrika ve Karaipler), **RIPE** (Reseaux IP Europeans: Avrupa ve Afrika) ve **APNIC** (Asia Pacific Network Information Centre: Asya/Pasifik Bölgesi)'tir.

Büyük internet servis sağlayıcıları bu bölgesel kurumlara başvurarak IP sayılarını blok olarak alır ve daha sonra aldıkları IP sayısal adreslerini bu kez daha küçük servis sağlayıcılara ve nihai kullanıcılara tahsis ederler.

Aşağıdaki tabloda gerek internet alan adlarının gerekse de IP numaralarının tahsis yapısı görülebilir (4).

İnternet alan adları sisteminin gelecekteki organizasyonu ve idaresi üzerindeki yoğun baskılar sonucunda, Temmuz 1997'de Clinton Yönetimi tarafından "Elektronik Ticaret İçin Küresel Çerçeve–A Global Framework for Electronic Commerce" projesinin bir parçası olarak alan ismi sisteminin özelleştirilmesi, rekabetin artırılması ve uluslararası katılımın teşvik edilmesi amacıyla Ticaret Bakanlığı görevlendirilmiştir.

Ticaret Bakanlığı ile Ulusal Telekomünikasyon ve Bilgi İdaresi'nin (National Telecommunications and Information

Administration–NTIA) girişimleri sonucu, 30 Ocak 1998 tarihinde bir "**Yeşil Kitap**" (Green Paper) yayınlanarak ilgili kesimlerin görüşüne açılmıştır. DNS'nin özel sektöre transferi; TLD'lerin tespiti, yenilerinin yaratılması; bunların SLD'ler ile ilişkisi; aralarındaki uyuşmazlıkların çözümü açısından "**İnternet İsim ve Adreslerinin Teknik Yönetimini Geliştirecek Bir Teklif**" (5) olan Yeşil Kitap'ta ortaya konan yaklaşımda, daha önce hazırlanan taslak plan ile IAHC gTLD–MoU önerilerinin dahil edildiği ifade edilmektedir.

Yeşil Kitap'ın yayınlanmasını müteakip ilgili kesimlerin görüşleri alınarak NTIA tarafından yapılan değerlendirme sonucunda, Ticaret Bakanlığı 5 Haziran 1998 tarihinde "**Beyaz Kitap**" olarak bilinen "**İnternet İsim ve Adreslerinin Yönetimine İlişkin Politika Tespiti**" (6) konulu bir bildiri yayınlamıştır. Beyaz Kitap'ta, alan adı sisteminin idaresinde kâr amacı gütmeyen (non–profit) bir özel kurumun oluşturulmasına atıfta bulunmaktadır. Beyaz Kitap'ta DNS için öngörülen sistem 4 temel ilkeye dayanmaktadır: İstikrar, rekabet, özel sektör koordinasyonu ve temsil. ABD tarafından yayınlanan Beyaz Kitap'ın önerilerinin dikkate alınması sonucunda, bir mutabakat metni ile Eylül 1998'de "**İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers–ICANN)**" kurulmuştur. Beş yıllık bir süre için gTLD'lerin kayıt ve dağıtım işlemlerini yürüten NSI, 30 Eylül 1998 tarihinden itibaren bu görevi ICANN'a devretmiştir.

İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu (ICANN)

İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu, internetin iş dünyası, teknik, akademik ve kullanıcı gruplarının geniş katılımıyla oluşturulmuş kâr amacı gütmeyen bir özel sektör kuruluşudur (7). ICANN'ın görevi, interneti çalıştırmak değil, aksine, merkezi bir koordinasyon gerektiren teknik, idari ve politika geliştirme görevlerini koordine etmektir. İnternet alan adları sisteminin teknik yönetimini, IP adres alanlarının tahsisini, protokol parametrelerinin belirlenmesini ve internet ana servis sağlayıcı (root server) sisteminin idaresini koordine etmekle görevlendirilmiş olan ICANN resmi olarak 30 Eylül 1998 tarihinde göreve başlamıştır. 25 Kasım 1998 tarihinde ABD Ticaret Bakanlığı ve ICANN arasında bir "Mutabakat Metni" imzalanmış ve böylece ICANN, ABD Hükümeti tarafından resmi olarak tanınmıştır. ICANN yönetiminin hukuki dayanağı 6 Kasım 1998 tarihinde yayımlanan Yönetmelik'tir (Original Bylaws). (8) ICANN organizasyon yapısında en başta bir Yönetim Kurulu ve onun altında; Temsili Üyelik (At Large Membership), Alan İsmi Destek Kuruluşu (Domain Name Supporting Organization), Adres Destek Kuruluşu (Address Supporting Organization) ve Protokol Destek Kuruluşu (Protocol Supporting Organization) olmak üzere 4 ana birim bulunmaktadır. Temsili Üyelik sisteminden 9 (At–Large) ve diğer Destek Kuruluşlarının her birinden 3 üye (toplam 9) olmak üzere toplam 18 kişi Yönetim Kurulu'na seçilmektedir. ICANN Yönetim Kurulu Başkan ile birlikte 19 yöneticiden oluşmaktadır. ICANN Temsili Üyeliği (At–Large Membership) programı, bütün dünyadaki internet kullanıcılarının, internet alan adları ve sayıları sistemi için ICANN'ın teknik politikalarının oluşturulması sürecinde seslerini duyurmalarını sağlayacak bir araç olarak tasarlanmıştır.

ICANN Destek Kuruluşları, uzmanlık konuları bulunan ve üyelik temeline sahip birimlerdir. Uzmanlık alanlarına göre üç gruba ayrılmışlardır:

1. IP Adresleri Destek Kuruluşu (Address Supporting Organization–ASO): IP Adresleri Destek Kuruluşu, adından anlaşılacağı üzere, IP adreslerine ilişkin politikaları belirleyen bir birimdir.

2. Alan Adları Destek Kuruluşu (Domain Name Supporting Organization–DNSO): Alan İsimleri Destek Kuruluşu, internet alan adları sistemine ilişkin çalışmalar yapan bir birimdir.

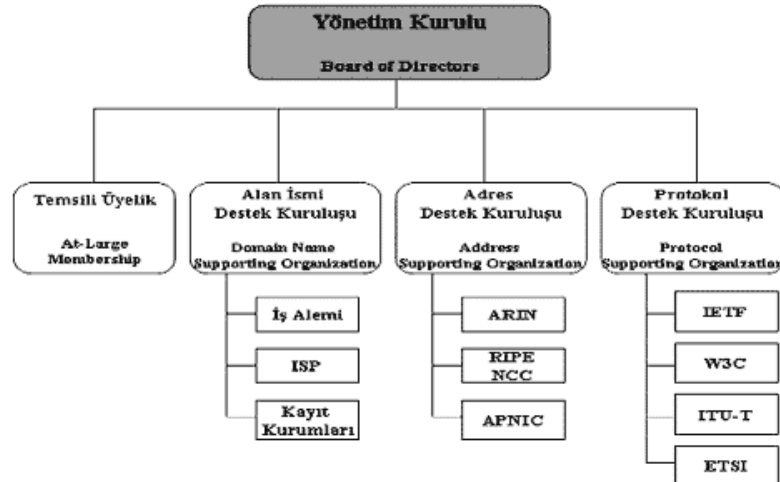
3. Protokol Destek Kuruluşu (Protocol Supporting Organization–PSO): Protokol Destek Kuruluşu, bilgisayarlar arasındaki bilgi alış verişine izin veren ve internet üzerinden iletişimi sağlayan teknik standartları kolaylaştırmak amacıyla internet protokol numaraları üzerinde çalışan bir birimdir.

ICANN Yönetim Kurulu'nca oluşturulan üç tane de Danışma Komitesi vardır:

1. Üyelik Danışma Komitesi (Membership Advisory Committee–MAC): Üyelik Danışma Komitesi, ICANN Yönetim Kuruluna 19 üyenin seçimini sağlayacak üyelik yapısına ilişkin öneriler sunmakla görevlidir.

2. İdari Danışma Komitesi (Governmental Advisory Committee–GAC): İdari Danışma Komitesi, ülkelerin hükümetleri, çok uluslu kuruluşlar ve uluslararası örgütler tarafından atanmış temsilcilerden oluşmaktadır. Komitenin görevi, hükümetlerin görüşlerini ICANN Yönetim Kuruluna sunmaktır. GAC, hükümetlerin ilgi ve uğraş alanlarını tüketicilerin ilgi alanlarını da içerecek şekilde tartışma zemini yaratan bir forum gibi çalışmaktadır. Danışma Komitesi olduğu için GAC, ICANN için çalışmak ya da ICANN'ın faaliyetlerini kontrol etmek gibi herhangi bir yasal güce sahip değildir. Bununla birlikte GAC, bulgularını ve tavsiyelerini ICANN Yönetim Kuruluna bir raporla bildirmektedir.

3. Ana Hizmet Sistemi Danışma Komitesi (Root Server System Advisory Committee): Ana Server Sistemi Danışma Komitesi, alan adları sisteminde ana isim sağlayıcıların çalışması ile ilgili olarak Yönetim Kuruluna öneriler sunmakla görevlidir. Host donanım kapasiteleri, işletim sistemleri ve isim sağlayıcı yazılım tipleri, network bağlantıları ve fiziki çevreyi de içine alan ihtiyaçlara yönelik olarak çalışmalar yapmaktadır. Komite ayrıca, ana isim sağlayıcı sistemin güvenlik konularını inceleyerek tavsiyelerde bulunur. Komitenin bir diğer görevi de, ana isim sağlayıcılarının sayılarını, buldukları bölgeleri ve dağılımlarını incelemek ve gözden geçirmektir.

Kuruluşunu müteakip ICANN internetin ve alan adlarının devamlılığını sağlayacak rekabetçi bir alan adları kayıt sistemine geçişi temin etmek için kayıt kurumlarını akredite etmeye başlamış olup şu an da akredite edilmiş 168 kayıt

kuruluşu faaliyetlerine devam etmektedir (9). NSI ise veri tabanı idarecisi olmaya devam etmektedir.

ICANN ve Internet Alan Adları İle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Gerek ICANN gerekse internet alan adları ile ilgili çok sayıda çözüm bekleyen sorun mevcuttur.

Sorunlar

İnternetin hızlı gelişimi ve yayılımı, bireylerin, özel sektör kuruluşlarının, kamu kurumlarının ve uluslararası kuruluşların internette yer almaya başlamasıyla internet ve alan adları ile ilgili pek çok sorun ortaya çıkmaya başlamıştır.

Konu ile ilgili en önemli sorun fikri mülkiyet hakları ve markalarla ilgili problemlerdir.

Konu ile ilgili diğer bir önemli sorun ICANN'ın kendi yapısından kaynaklanmaktadır. ICANN tüm hükümetlerin tanıdığı, hükümetlerarası bir anlaşmayla kurulmuş, uluslararası bir kuruluş değildir. ABD Ticaret Bakanlığı (TB) ile imzalanan bir anlaşmayla (10) kurulmuş kâr amacı gütmeyen özel bir kuruluş olup, Bakanlığa internet ile ilgili tavsiyelerde bulunmaktadır. ICANN Kaliforniya eyaletinin hukukuna tabidir. Bu yapı, internet üzerinde ABD'nin etkinlik ve kontrolünü sağlarken diğer hükümetlerin herhangi bir resmi ve yasal etkisinin olmasına ise olanak tanımamaktadır. İnternetin ortaya çıkardığı zararlar ve olumsuzluklarla mücadele etmesi beklenen hükümetler internetin yönetiminde yer alamamaktadırlar.

Bu temel sorunlara ek olarak ICANN; çok yavaş çalıştığı, sorunları çözmekte yetersiz kaldığı, çalışma süreçlerinin ve prosedürlerinin düzgün ve kolay anlaşılabilir olmadığı, hükümet, endüstri ve internet toplumunu biraraya getiremediği (11), yeterli mali kaynaklara sahip olamadığı, ".int" ve ".arpa" uzantılarının tahsisini gerektiği şekilde yapamadığı, CCTLD'lerin idaresini yapacakların tespiti ve CCTLD'lerin temsili hususunda ilgili ülkelerle gerekli konsültasyonu yapmadığı Board ile GAC arasında gerekli bağlantıları tesis etmediği (12) şeklinde yoğun eleştirilere muhatap olmaktadır.

Çözüm Önerileri

Birinci derece alan adları ve markalar ile ilgili sorunların gün geçtikçe artması üzerine sorunu çözmek için çalışmalara başlanmıştır. Markalardan kaynaklanan hakların korunması ve marka sahiplerinin alan adları alma konusunda mağdur olmamaları için dört teklif ortaya atılmıştır (13).

Birinci teklif, dünya çapında bir marka veri tabanı oluşturulmasıdır. Böyle bir veri tabanı ile online araştırma yapılabilecek, alan adına müracaat eden kişi seçtiği alan isminin bir marka ile ihtilaf yaratıp yaratmadığını görebilecek; marka sahibi ihtilafları işaret etmek amacıyla, yeni alan adlarını veri tabanı aracılığı ile otomatik olarak karşılaştırabilecek ve alan adlarını kayıt edenler markalarla ihtilaf yaratabilecek alan adlarının ön kayıt izlemesini yapabilecektir. Ancak bu tür bir sistem teknik nedenlerle çeşitli zorluklar içerdiğinden sınırlı olabilecektir. Sistemde sadece kelimelerden oluşan markalar ve bunların da Latin karakterlerden oluşması mümkün görülmektedir. İnternetin

Latin karakterler dışındaki işaretleri ve grafiksel sunuşları kapsayan markaları da bünyesine dahil edeceği zamana kadar bu sınırlamalardan kaynaklanan zorluklar devam edecektir. Örneğin, Latin harflerinden oluşmayan tescilli bir marka Latin harflerine çevrilebilecek ancak, bu çevrilme işlemi bir kullanıcıdan diğerine geçişte uygun olmayabilecek ve böylece araştırma ve karşılaştırma esnasında sorun çıkabilecektir. Günümüz koşullarında, dünya ölçeğinde bir marka veri tabanı, sadece elektronik ortamda ve sürekli güncellenen veri tabanı bulunan marka ofislerince tescil edilen markalar için anlamlı gözükmemektedir. Kendi veri tabanlarına online ortamda sahip olan yeterli sayıda ulusal ofis bulunursa, merkezi bir koordinasyon otoritesi bu elektronik veri tabanlarını tek bir online alanda bir araya getirerek ortak bir ara yüzey oluşturabilecektir ki bu da zor görünmektedir.

Önerilen ikinci çözüm yolu ise, internet alan adlarını kapsayan bir marka katalogunun web ortamında oluşturulmasıdır. Bu katalog içinde araştırma yapılabilecek (marka açısından) ve marka sahibi ve markanın tescil edildiği ülke ile ilgili bilgilere ulaşılabilecektir. Mevcut alan ismi sisteminde karşılaşılan sorun, marka sahibinin alan ismini tanımlayan bir evrensel katalog servisinin olmamasıdır. Katalog servisinin gerçek anlamda olmaması ise, şirketlerin internet kullanıcıları tarafından kolayca hatırlanabilir bir alan ismine sahip olamamasına sebep olmaktadır. Araştırma yapılabilecek bir katalog enstitüsünün, bir şirketin kolayca hatırlanamayan alan ismini kullanmasını sağlayarak alan ismi sistemi üzerindeki birtakım baskıları ortadan kaldıracığına inanılmaktadır. Bu durum ayrıca, marka sahiplerinin markaları ile bağlantılı bir alan ismi almaları gibi bir baskı altında kalmalarına da engel olabilecektir. Zaten bazı durumlarda aynı marka için birden fazla marka sahibi olabilmekte (örneğin, farklı ülkelerde ya da farklı mal ve hizmetlerde) bu da alan adı tahsisinde zorluklara yol açabilmektedir.

Üçüncü teklif ise, alan adı müracaatlarında markalar açısından ihtilafı önlemek amacıyla bir "Ön İnceleme" sisteminin getirilmesi hususudur. Bu şekilde, alan adı tahsis edilmeden önce, alan adı ile markanın karşılaştırmasının yapılmasıyla potansiyel bir ihtilafın ortaya çıkarılması mümkün olabilecektir. Bu tür bir incelemenin yapılması için önce marka ofisleri düşünülmüşse de, bunun hem zaman alıcı hem de pahalı bir işlem olacağından hareketle, "ön inceleme"nin otomatik bir şekilde bilgisayar aracılığı ile yapılmasının en doğru yaklaşım olacağı tespit edilmiştir. Böylece, mevcut marka veri tabanını kullanan bilgisayar, alan ismi müracaatını inceleyecek, herhangi bir anlaşmazlık olduğu durumda da hem alan adı kaydını yapan kurumu, hem müracaat eden kişiyi hem de marka sahibini uyaracaktır. Ancak, bu tür bir incelemenin hızlı bir şekilde yapılması gereken alan ismi tahsislerinde zaman kaybına neden olabileceği üzerinde de durulmaktadır. Ayrıca, alan adlarında hızlı ve kolay araştırma yapılmasını sağlamak amacıyla yeni alan adlarının biran önce yayınlanması konusunda uluslararası alanda bir fikir birliği bulunmaktadır.

Ortaya atılan son çözüm yolu ise, ISO 3166 ülke kodu birinci seviye alan adı altında bir ".tm" alt alanı ve ".tm.int" şeklinde uluslararası marka-özel alan ismi ihdasıdır. Marka-özel alanı ya da alt alanı, marka sahipleri için bir tür "güvenilir bölge" oluşturacak ve marka sahibinin web sayfasına ulaşmak için alan ismini kullanan internet kullanıcıları için de bir çeşit sigorta olacaktır. Ancak, internet ortamında markalara ilişkin yeni ilke ve politikalarda temel amaç tüm alanlarda markaları korumak olduğundan bu tür bir yaklaşım kısmi çözüm olmaktadır. Bu nedenle, bu hususun gelecekte uygun bir zamanda yeniden tartışılması düşünülmektedir.

Markalara ilişkin sorunların çözümüne yönelik yukarıda ifade edilen dört teklife ek olarak Beyaz Kitap ilkeleri çerçevesinde WIPO tarafından yürütülen çalışmalar da mevcuttur. Beyaz Kitap'ın yayımlanmasını müteakip WIPO, Beyaz Kitap'ta getirilen çerçeveyi esas alarak, alan adları ile bağlantılı fikri haklar konusu (anlaşmazlıkların halli dahil)

üzerinde uluslararası bir süreç başlatmıştır. Bu sürecin sonunda 30 Nisan 1999 tarihinde **WIPO Nihai Raporu (Final Report)** yayınlanmıştır. Raporunda;

- Kişisel isimlerin,
- İlaçlarla ilgili Dünya Sağlık Örgütü'nce belirlenen Uluslararası Mülkiyet Dışı İsimlerin (International Nonproprietary Names–INNs),
- Uluslararası kuruluşların isimlerinin (Birleşmiş Milletler gibi) ve
- Markalar dışındaki fikri hakların (coğrafi işaretler, ticari isimler) kötü niyetli, haksız, yanlış ve ihlal edici kullanımlarının engellenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Raporunda; internet alan isimleri ile markalar arasında mevcut durumda varolan önemli bir probleme işaret edilmektedir. Bu problem, bir tarafta büyük ölçüde özel sektör eliyle yönetilen ve küresel olarak kolayca ulaşılabilen alan ismi sistemi, diğer tarafta ise kamu tarafından idare edilen ve bölgesel bazda varolan fikri haklar sistemi arasındaki kesişmedir. Alan adları ile fikri haklar arasında ortaya çıkan ihtilaflar, bu birbirinden bağımsız iki sistemin birbirinin varlığını önemsemeden işleyişine devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu problemin giderilmesine yönelik olarak yapılan tavsiyeler ise dört ana başlıkta toplanmaktadır:

Kayıt İşlemlerinin İyileştirilmesi

İnternetin hızlı gelişimini destekleyici özelliğinden ötürü, alan adları kayıt işlemlerinin basit, etkin ve düşük maliyeti öngören mevcut sisteminde büyük bir değişiklik yapılmaması önerilmektedir.

Jenerik Birinci Derece Alanında Anlaşmazlıkların Çözümü İçin Basit, Hızlı ve Tek Bir İdari Süreç

Alan adları ile fikri haklar arasında, markaların alan ismi olarak kötü amaçla kayıt ettirilmesi ve kullanımı şeklinde en fazla karşılaşılan ihtilafların giderilmesi amacıyla bir yöntem geliştirilmelidir. Böylelikle, alan ismi kayıt anlaşması çerçevesinde, alan adı için müracaat edenlerden üçüncü taraflardan bir talep gelmesi halinde bu süreci kabul etmeleri istenecek, tarafların hukuki hakları korunacaktır. Sürecin sonuçları bütün kayıt kurumlarınca uygulanacaktır. Süreç, alan isimleri ile markalar arasındaki tüm anlaşmazlıklarda değil sadece hakların kötü amaçlı kullanımı halinde uygulanacaktır.

Tanınmış Markaların Kötü Kullanımdan Korunması

Ulusal ve uluslararası yasalarla zaten özel bir korumaya sahip olan tanınmış markaların siber uzayda da korunması için yasal bir süreci izleyen ve ayrıcalık getiren bir mekanizma önerilmektedir. Buna göre, yaygın bir coğrafi alanda ve çeşitli ürün sınıflarında tanınmış olan bir markayı tanımlayan bu ayrıcalıklı koruma, tanınmış markanın sahibi dışında diğer insanlar tarafından alan ismi olarak kayıt ettirilmesini engelleyecektir. Bütün tanınmış markalara bu ayrıcalık tanınmayacak, sadece bir ülkede ya da bir mal veya hizmet sınıfı içinde tanınmış olan markalar bundan yararlanamayacaklardır.

Yeni Yaratılacak Jenerik Birinci Derece Alanların Etkileri

Raporunda son olarak yeni yaratılacak jenerik birinci derece alanlarının etki değerlendirmesine yer verilmiştir. Buna göre, eğer kayıt işlemlerinde iyileştirme, tek bir anlaşmazlık çözüm süreci ve tanınmış markalara ayrıcalıklı koruma mekanizması kabul edilirse, yeni jenerik birinci derece alanların –kontrollü bir şekilde– yaratılmasının fikri hakların korunmasına büyük ölçüde zarar verici bir etkisi olmayacaktır.

Raporda ayrıca politikaların uygulanabilmesi ve ortaya çıkacak anlaşmazlıkların halli için WIPO Hakemlik ve Arabuluculuk Merkezi'nin yetkili olması tavsiye edilmiştir.

WIPO Nihai Raporu sadece gTLD'lere uygulanmak üzere hazırlanmış bulunmaktadır. Ülkelerin ccTLD'lere ilişkin seçmiş oldukları kurumlar isterlerse, Rapor'un içerisinde yer alan önerilerden yararlanabileceklerdir. Burada da alan adları ile markalar arasında ortaya çıkabilecek sorunların etkin bir şekilde çözümü esas alınmaktadır. ccTLD kurumlarının bu önerileri uygulayıp uygulamamaları yine kendi iradelerine bırakılmıştır.

WIPO nihai raporu dahil yapılan tüm çalışmalar doğrultusunda 24 Ekim 1999 tarihinde "**Alan Adı Anlaşmazlıklarının Halli İçin Yeknesak Politikalar (The Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy-UDRP)**" (14) metni kabul edilmiştir. Metnin kabulünden sonra 29 Kasım 1999 tarihinde ilk servis sağlayıcı kurum olarak WIPO onaylanmış ve politikalar 1 Aralık 1999'da uygulamaya konmuştur. Buna göre şikayetçi taraf;

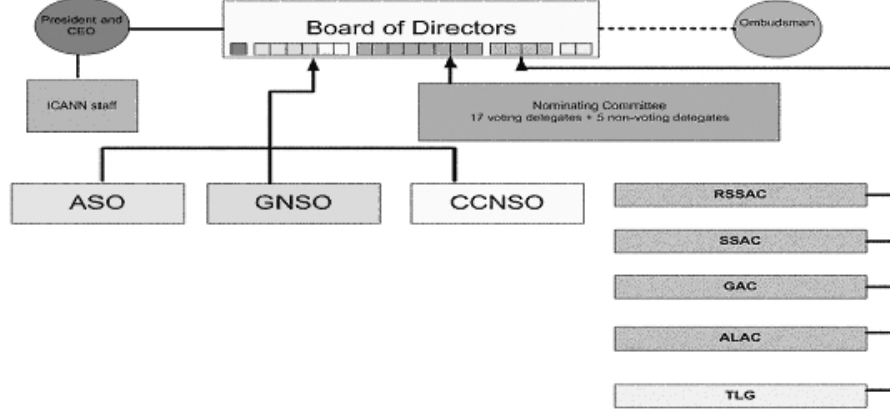
- Alan adının sahip olduğu bir ticaret ya da hizmet markasına benzer ya da aynı olduğu,
- Alan adını kaydettirenin bu alan ismi ile ilgili hiçbir hakkı olmadığı ya da yasal bir ilgisi bulunmadığı,
- Alan adının kötü niyetle kayıt ettirildiği ve kullanıldığına ilişkin itirazlarıyla beraber resmi olarak onaylanmış bir idari servis sağlayıcısına sunmak zorundadır.

1 Mart 2003 tarihi itibarıyla 4 adet servis sağlayıcı (World Intellectual Property Organization (WIPO), The National Arbitration Forum (NAF), DeC-Disputes.org/eResolution Consortium ve CPR Institute for Dispute Resolution) bulunmakta (15) olup, bu servis sağlayıcılar fikri mülkiyet ve markalara ilişkin şikayetleri değerlendirmektedirler.

Şikayetleri çözmek için bu prosedürlerin geliştirilmiş olması ileriye doğru atılmış olumlu bir adımdır. Ancak şikayetlerin konusunu ortadan kaldırmanın daha yapıcı bir çözüm olacağı muhakkaktır. Bu çerçevede, yapılması gereken, alan adlarının CCTLD uzantılı hale getirilmesinin teşvik edilmesi ve bu konuda gerekli tedbirlerin alınarak sadece gTLD uzantılı adreslerin minimize edilmesidir. CCTLD uzantılı alan adları altındaki kayıt işlemleri, ilgili ülke tarafından fikri mülkiyet hakları ve markalar ile ilgili mevzuata uygun yapılacağından sorunların çok büyük oranda kayıt esnasında çözülebileceği düşünülmektedir. Bu yöntem ".int" hariç tüm gTLD için uygulanabilir. ".int" uzantısı hükümetlerarası anlaşmalarla kurulan uluslararası kuruluşlara verildiğinden bunlara CCTLD eklenmesi mümkün olmadığı gibi uluslararası kuruluşlar arasında böyle bir sorunda söz konusu değildir. Aynı şekilde ülkelerin kayıt kurumlarının kontrolünde CCTLD uzantılı tahsisler yapılırken belli kriterlerin aranmakta olması kötü niyetli alan adı tahsislerini engelleyecektir.

ICANN'ın uluslararası bir kuruluş olmaması ve hükümetlerin ICANN çalışmalarında yeteri kadar yer almaması, ICANN açısından bir meşruiyet tartışması yaratmaktadır. İnternetin ABD tarafından keşfedilerek kullanılmaya başlanması dolayısıyla internet üzerindeki ABD etkinliği makul karşılanabilirse de artık internetin küresel hale gelmiş ve kullanıcılarının büyük çoğunluğunun ABD dışından olması internet yönetiminin küresel hale getirilmesinin ve hükümetlerin yönetim sürecinde kapsanmasının zarureti ortaya koymaktadır. ICANN'ın mevcut yapısı aynı zamanda çalışmalarının dünya çapında uygulanabilir ve etkin olmasını da engellemektedir. Bu itibarla, ICANN'ın tek bir hükümetin kontrolünde gayriresmi yapısından kurtarılarak tüm hükümetlere açık uluslararası meşruiyeti olan bir kuruluşa dönüştürülmesinin gerektiği değerlendirilmektedir (16). ICANN bünyesinde hükümetlerin daha etkin hale gelmesi ve ICANN'a yöneltilen diğer eleştirilerin bertaraf edilmesi için bir kısım çalışmalar yapılmış ve ICANN'ın yapısı

değiştirilmiştir.

Yeni yapıya göre ICANN'ın başında bir başkan bulunacaktır. Başkan aynı zamanda Yönetim Kurulunda (Board of Directors) da bulunacaktır. Yönetim Kurulu 15'i oy kullanma hakkı olan ve 6'sı oy kullanma hakkı olmayan toplam 21 üyeden oluşacaktır. Yönetim Kurulu'nun altında Adresler Destek Kuruluşu (Address Supporting Organization), Jenerik Alan Adları Destek Kuruluşu (Generic Domain Name Supporting Organization) ve Ülke Kodu Birinci Derece Alan Adları Destek Kuruluşu (Country Code Domain Name Supporting Organization) ile İdari Danışma Komitesi (Governmental Advisory Committee), Temsili Üyelik Danışma Komitesi (At-Large Advisory Committee), Ana Hizmet Sistemleri Danışma Komitesi (Root Server System Advisory Committee), Güvenlik ve İstikrar Danışma Komitesi (Security and Stability Advisory Committee) ve Teknik Yönlendirme Grubu (Technical Liaison Group) yer alacaktır. Her bir Destek Kuruluşu'ndan ve Teknik Yönlendirme Grubundan 2'ser ve her bir Danışma Komitesinden 1'er kişi Yönetim Kurulu'na katılacaktır. Yönetim Kurulu'nun geri kalan 8 üyesi ise internet toplumunun tüm paydaşlarından oluşan Adaylık Komitesi (Nominating Committee) tarafından belirlenecektir. Ayrıca, ICANN yönetiminde şeffaflığı ve hesap verilebilirliği sağlamak amacıyla Ombudsman müessesesi oluşturulmuştur (17). ICANN yapısının değiştirilmesi olumlu bir adım olmakla birlikte hükümetler açısından yetersizdir. Bütün çağrılara rağmen hükümetlerin ICANN çalışmalarına rağbet etmemesi bunun bir göstergesidir. İnternetin gelişimiyle ortaya çıkan siber suçlarla ve internet alan adlarından kaynaklanan fikri mülkiyet ve markalara ilişkin sorunlar vb. sorunlarla mücadele etmesi istenen hükümetlerin yönetimde etkili olamamaları isteksizliği körüklemektedir.

Bu temel soruna ek olarak yukarıda ifade edildiği üzere ICANN'ın çok yavaş çalıştığı, sorunları çözmekte yetersiz kaldığı, çalışma süreçlerinin ve prosedürlerinin düzgün ve kolay anlaşılabilir olmadığı, hükümet, endüstri ve internet toplumunu biraraya getiremediği (18), yeterli mali kaynaklara sahip olamadığı, ".int" ve ".arpa" uzantılarının tahsisini gerektiği şekilde yapamadığı, CCTLD'lerin idaresini yapacakların tespiti ve CCTLD'lerin temsili hususunda ilgili ülkelerle gerekli konsültasyonu yapmadığı Board ile GAC arasında gerekli bağlantıları tesis etmediği (19) gibi konularda yoğun eleştirilere muhatap olmaktadır.

Bu eleştirilerin bertaraf edilmesi, ICANN'ın gerekli teknik çalışmaları yapabilmesi, sorunları çözebilmesi ve hükümet-endüstri-sivil toplum ortaklığını kurabilmesi için; BM'ye bağlı uluslararası özel uzmanlık kuruluşu olan, 138 yıllık teknik ve idari birikime sahip, hükümet-endüstri-sivil toplum ortaklığını kurmayı başaran, oturmuş ve kolay anlaşılabilen çalışma sistemi ve prosedürleri olan ve meşruiyet sorunu olmayan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği

(ITU) ile ortak çalışmalar yapması önerilmiştir (20). ITU'nun tecrübelerinin internet düzenlemelerinde ICANN'a ışık tutacağı ve ICANN'ın işlerini kolaylaştıracağı, ancak maksimum faydanın sağlanması için internetin ve alan adlarının yönetiminde farklı avantajlara ve dezavantajlara sahip ICANN ve ITU'nun kurumsal çatışmalara girmesinin ve birbirlerini destekler mahiyette çalışmalarının sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır (21).

Açıkça ifade etmek gerekirse, ICANN sakat doğmuş bir yapıdır ve gerek hükümetler gerekse internet toplumu bu kurumu benimsememiştir. ICANN, ABD'den tüm interneti idare etmek gayreti içindedir. Hiyerarşik bir yapıdan ve merkezi kontrolden uzak internetin tüm internet paydaşlarına açık kuruluşlarca idaresi güzel bir düşünce olmakla birlikte internetin ortaya çıkardığı sorunları bertaraf etmekte bir fonksiyonları olmayan bu kuruluşlardan çok şey beklemek ve her işi onlara bırakmak doğru değildir. Bu çerçevede, uluslararası kamuoyunun, hükümetlerin, ilgili paydaşların benimsemediği, gerekli etkinlik ve yetkinlikten uzak, çalışma sistemi ve prosedürleri oluşmamış, süreçleri karışık ve ek maliyet gerektiren (21 personeli olan ICANN'ın 5 milyon \$ olan 2001–2002 yılı bütçesinin yeterli görülmemesi ve ICANN Başkanı Stuart Lynn'in yıllık 25 milyon \$ talep etmesi işin ekonomik boyutunun internet toplumuna getireceği yükleri göstermesi açısından dikkate değerdir) (22) ICANN gibi bir kuruluşun varlığına gerek olmadığı ve ICANN tarafından yürütülmekte olan çalışmaların BM'ye bağlı uluslararası özel uzmanlık kuruluşu olan, 138 yıllık teknik ve idari birikime sahip, hükümet–endüstri–sivil toplum ortaklığını kurmayı başaran, oturmuş ve kolay anlaşılabilen çalışma sistemi ve prosedürleri olan, ekonomik kaynaklara sahip, ICANN'ın çözmek için yoğun çaba sarfettiği sorunlarla ilgili çok ileri düzeyde çalışmalar yapmış olan ve ciddi bir birikime ulaşan (23) ve meşruiyet sorunu olmayan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'ne (ITU) (24) devredilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.. Böylelikle internet güvenilir ve nitelikli bir kuruluşa emanet edilebilir, internet toplumuna ve kullanıcılara ek maliyetler çıkarılmamış olur ve internet ile ilgili yapılacak çalışmalar ve internet alan adlarının tahsisinden elde edilecek gelirler (cüz'i de olsa) az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde internetin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına kullanılabilir. 190 üye ülkesi ve 650'nin üzerinde sektör üyesi (25) olan ITU'nun çalışmalarının internetin geleceği ve gelişimi açısından bir fırsat olacağı değerlendirilmektedir. İnternet yönetiminin ITU'ya devrinden sonra ICANN, ABD Ticaret Bakanlığı ile yapmış olduğu anlaşma çerçevesinde ABD de aynı fonksiyonları yürütmeye devam edebilir.

İnternet Alan Adları Yönetiminde Ülke Örnekleri ve OECD Uygulamaları

Küresel anlamda ICANN tarafından yönetilmekte olan internet alan adlarının ülkesel bazda yönetimi büyük farklılıklar göstermektedir. Çalışmanın bu bölümünde öncelikle değişik ülkelerde alan adlarının nasıl yönetildiği akabinde ise OECD ülkelerinde alan adları yönetimi uygulamaları üzerinde durulacaktır.

Ülke Örnekleri

CCTLD'lerin yönetimi ICANN ile sözleşme imzalayan taraflarca yapılmaktadır. Bu taraflar, bir akademik kuruluş, kâr amacı güden veya gütmeyen bir özel kuruluş veya bir hükümet kuruluşu olabilir. Bu bölümde incelenecek olan 45 ülkede ki CCTLD idarelerinden; 10 tanesi kamu kurum ve kuruluşu, 20 tanesi kâr amacı gütmeyen ve 9 tanesi kâr amacı güden özel kuruluş, 5 tanesi akademik kuruluş ve 1 tanesi bir birey tarafından yönetilmektedir. (26)

CCTLD yönetimi 10 ülkede hükümet kuruluşlarınca yürütülmekte olup, bu ülkelerin 4'ünde bu işi telekomünikasyon ile ilgili düzenleyici kuruluşlar yapmaktadır.

CCTLD yönetiminin özel şirket kuruluşlarınca yürütüldüğü 9 ülkenin 2'sinde (ABD ve Japonya) kuruluşlar ile hükümetler arasında resmi; 3 tanesinde gayri resmi ilişki mevcuttur. 4 ülkede ise hükümetler ile kuruluşlar arasında hiçbir ilişki yoktur.

CCTLD yönetiminin kâr amacı gütmeyen kuruluşlarca yürütüldüğü 20 ülkede hükümetler ve kuruluşlar arasındaki ilişki 4'ünde resmi, 11'inde gayri resmi ve 5'inde ilişkisizdir.

CCTLD yönetiminin akademik kuruluşlarca yürütüldüğü 5 ülkede kuruluşlar ile hükümetler arasında hiçbir ilişki mevcut değildir.

Aşağıdaki tabloda (27) konu ile ilgili ayrıntılı bilgi yer almaktadır:

ÜLKE	KODU	CCTLDİDARESİ	HÜKÜMETLE İLİŞKİSİ	İDARENİN STATÜSÜ
ARJANTİN	AR	MRECIC	Resmi	Hükümet Kuruluşu
ÇİN	CN	CNNIC	Resmi	Hükümet Kuruluşu
FİNLANDİYA	FI	FICORA	Resmi	Hükümet Kuruluşu
HİNDİSTAN	IN	NCST	Resmi	Hükümet Kuruluşu
MALAVİ	MW	Malawi SDNP	Resmi	Hükümet Kuruluşu
MALEZYA	MY	MYNIC	Resmi	Hükümet Kuruluşu
FAS	MA	ANRT	Resmi	Hükümet Kuruluşu
NORVEÇ	NO	NORID	Gayri Resmi	Hükümet Kuruluşu
İSPANYA	ES	RED.ES	Resmi	Hükümet Kuruluşu
TUNUS	TN	ATI	Resmi	Hükümet Kuruluşu
GAMBİYA	GM	nic.gm	İlişkisiz	Birey
GANNA	GH	NCS	İlişkisiz	Özel Sektör Kuruluşu
ENDONEZYA	ID	IDNIC	Gayri Resmi	Özel Sektör

				Kuruluşu
JAPONYA	JP	JPRS SDNP	Resmi	Özel Sektör Kuruluşu
LİBYA	LY	Nic.ly	İlişkısiz	Özel Sektör Kuruluşu
TUVALU	TV	.tv corporation	İlişkısiz	Özel Sektör Kuruluşu
UKRAYNA	UA	Hostmaster	Gayrı resmi	Özel Sektör Kuruluşu
İNGİLTERE	UK	Nominet	Gayrı resmi	Özel Sektör Kuruluşu
ABD	US	Neustar	Resmi	Özel Sektör Kuruluşu
AVUSTRALYA	AU	AUDA	Resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
AVUSTURYA	AT	Internet Foundation Austria	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
BELÇİKA	BE	DNS.be	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
BURUNDİ	BI	CNI SDNP	Resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
KANADA	CA	CIRA	Resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
DANİMARKA	DK	. DIFO	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
FRANSA	FR	AFNIC	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
ALMANYA	DE	DENIC	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş

HONG KONG	HK	HKIRC	Resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
İRLANDA	IE	IEDR	İlişkısiz	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
İSRAİL	IL	Israeli Internet Association	İlişkısiz	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
İTALYA	ID	IDNIC	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
KORE	KR	KRNIC	Resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
HOLLANDA	NL	SIDN	İlişkısiz	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
YENİ ZELLANDA	NZ	InternetNZ	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
PERU	PE	Nic.pe	İlişkısiz	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
POLONYA	PL	NASK	İlişkısiz	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
RUSYA	RU	RIPN	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
GÜNEY AFRİKA	ZA	Namespace	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
İSVEÇ	SE	II-Stiftelsen	Gayrı resmi	Kâr amacı gütmeyen kuruluş
KOLOMBİYA	CO	University of Columbia	Gayrı resmi	Akademik Kuruluş

GUATEMALA	GT	Universidad del Valle	İlişkısiz	Akademik Kuruluş
MORİTANYA	MR	Nic–Mauritanie	İlişkısiz	Akademik Kuruluş
MEKSİKA	MX	NIC–Mexico	Gayri resmi	Akademik Kuruluş
İSVİÇRE	CH	SWITCH	Resmi	Akademik Kuruluş

Ülke örneklerine bakıldığında hükümetlerin konuyu gittikçe daha ciddi olarak ele aldıkları ve inisiyatifi almaya çalıştıkları görülmektedir. Avusturya, Kanada ve İrlanda'da CCTLD idaresi üniversitelerden alınarak değişik kuruluşlara verilmiştir. Guatemala ve Kolombiya'da hükümetler CCTLD yönetimini akademik kuruluşlardan alarak kendileri yapmak istemelerine rağmen kuruluşların direnişiyile karşılaşmış ve konu bu ülkelerde sorunlu hale gelmiştir. Hollanda, İsveç, İngiltere, Rusya, Kolombiya, Gambia, Güney Afrika ve İtalya'da CCTLD'yi idare edenlerle hükümetler arasındaki ilişkinin resmileştirilmesine yönelik yoğun çalışmalar yürütülmektedir.

CCTLD yönetimi için ilgili kuruluşların ICANN ile sözleşme yapmaları gerekmektedir. Yapılan sözleşmeler hükümetlerin bilgisi dışında yapıldığından bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Örneğin; Japonya'da Japan Registry Service Co. (JPRS) ".jp"nin yönetimini yapmak için ICANN ile sözleşme imzalamıştır. Ancak Japon hükümeti bu sözleşmenin kendisini bağlamadığını ICANN ve JPRS'ye bildirmiş ve JPRS'nin ".jp" tahsisi için Japon hükümetiyle anlaşması gerektiğini ifade etmiştir. JPRS, Japon hükümetiyle sözleşme imzaladıktan sonra ancak faaliyete başlayabilmiştir (28). Benzeri bir durum Hong Kong'ta (29) da yaşanmıştır.

Bundan daha büyük bir sorun Libya ile yaşanmaktadır. ".ly" nin tahsisi için Alshaeen adlı bir Libya şirketi IANA'ya başvurarak tahsislere başlamıştır. ICANN, IANA'nın bu yetkilendirmesini tanımamıştır. Al Foursan adlı uluslararası bir şirket ise ".ly"nin tahsis hakkının kendinde olduğunu ileri sürmektedir. Her ne kadar ICANN ve IANA Al Foursan'ın yetkili olmadığını ileri sürmekteyse de şirket talep edenlere halen tahsisat yapmaktadır (30). Bu arada Libya hükümeti ".ly"nin tahsisini alabilmek ve kontrol edebilmek için uğraşmaktadır. Gittikçe çetrefilleşen soruna henüz bir çözüm bulunamamıştır.

Söz konusu 45 ülkedeki durum genel olarak ele alındığında hükümetlerin, CCTLD yönetiminin hükümet kuruluşlarının sorumluluğunda olmasını ancak karar alma sürecinde internet ile ilgili tüm paydaşların yer almasını istedikleri görülmektedir. CCTLD yönetiminin hükümet kuruluşlarında olmayıp da kâr amacı güden kuruluşlarda olması durumunda ise hükümetler bu kuruluşların karar alma mekanizmalarında veto hakkına sahip olarak (31) yer almak istemektedirler.

Sonuç olarak; CCTLD yönetimi açısından hükümetlerin etkin, karar alma mekanizmasının tüm paydaşlara açık ve ilgili kuruluşlar ile hükümetler arasında sözleşmeye dayalı resmi bir ilişkinin mevcut olduğu bir sistemin en makul çözüm olduğu değerlendirilmektedir.

OECD Ülkelerindeki Uygulamalar

Gerek ICANN İdari Danışma Komitesi gerekse ITU–T Bürosu, CCTLD'lerin en etkin ve verimli şekilde yönetilmesi ve ICANN, hükümetler ve alan adı tahsis yapan kuruluşlar arasında gerekli iletişimin sağlanması amacıyla bazı prensip kararları almışlardır (32). Bu prensipler dolayısıyla pek çok ülkede olduğu gibi OECD üyesi ülkelerde de alan adları tahsisinde benzer uygulamalar ortaya çıkmışsa da tahsisle ilgili farklı durumlarda söz konusu olabilmektedir.

OECD 30 ülkenin üyesi olduğu uluslararası bir think–tank kuruluşudur (33). Tüm dünyada 2000–2002 döneminde tahsisli alan adlarının sayısı 17.4 milyondan 28.7 milyona yükselirken bu rakam OECD ülkelerinde 6.7 milyondan 15 milyona yükselmiştir. 2000'de toplam içindeki payı % 30 civarında olan OECD ülkelerinin payının 2002'de % 55'lere yükselmiştir. Bu gösterge OECD'nin öneminin anlaşılması açısından kayda değer bir göstergedir. OECD ülkelerindeki dağılım aşağıdaki tabloda görülmektedir (34):

Ülke	cc	Kayıt 2000	Kayıt 2002
Avustralya	.au	148 539	250 000
Avusturya	.at	157 387	252 441
Belçika	.be	32 709	206 989
Kanada	.ca	60 000	300 000
Çek Cumhuriyeti	.cz	66 555	119 145
Danimarka	.dk	208 300	397 552
Finlandiya	.fi	17 603	36 210
Fransa	.fr	89 097	155 554
Almanya	.de	1 732 994	5 666 269
Yunanistan	.gr	18 670	55 000
Macaristan	.hu	..	81 804
İzlanda	.is	3 300	8 200
İrlanda	.ie	15 506	29 920
İtalya	.it	417 609	735 156
Japonya	.jp	190 709	482 644
Kore	.kr	494 074	479 643
Lüksemburg	.lu	11 404	15 454
Meksika	.mx	49 947	71 590
Hollanda	.nl	532 596	748 510
Yeni Zelanda	.nz	67 777	111 000
Norveç	.no	45,541	150 000
Polonya	.pl	56 708	150 812
Portekiz	.pt	14 394	26 158

Slovak Cumhuriyeti	.sk	..	57 091
İspanya	.es	29 590	40 952
İsveç	.se	45 241	102 785
İsviçre	.ch	262 822	456 539
Türkiye	.tr	..	37 822
İngiltere	.uk	1 938 740	3 635 585
ABD	.us		269 233
ccTLDs Total		6 707 812	15 130 058

Yer Şartı

OECD ülkelerinden 17 tanesi alan adı kaydı için yer şartı ararken 13 tanesi aramamaktadır. Yer şartı arayan ülkeler ikiye ayrılmış durumdadırlar. Bazıları yerel bir adresin varlığını yeterli görürken bazıları o ülkenin milliyetinden olma şartı aramaktadır. 8 ülke milliyet şartı ararken 9 ülke yerel bir adres belirtilmesini yeterli görmektedir. İrlanda, İspanya ve ABD ikisinden birini yeterli görürken, Norveç her iki şartı da talep etmektedir. Fransa, Macaristan ve Kore bireyler ve şirketler için ayrı kriterler koymuşlardır (35). Fransa ve Macaristan'da bireyler yerel adres veya milliyet şartlarından birini sağladıkları taktirde alan adı alabilirken, şirketlere tahsis yapılabilmesi için bu ülkelerin hukukuna göre kurulmuş olma şartı vardır. Kore şirketler için milliyet ve yerel adres şartı koşarken, bireyler için yerel adres şartını yeterli görmektedir. Macaristan ve İzlanda da yabancı şirketlere alan adının tahsis edilebilmesi için bunların bu ülkelerin patent kuruluşlarına talep ettikleri isimleri kaydetmeleri şartı aranmaktadır. İtalya kayıt için milliyet şartı aramakta olup, AB üyesi tüm ülkeler milliyet sınırları içinde kabul edilmektedirler.

Başvuru Sınırı

OECD ülkelerinin 20'sinde başvuru sayılarına hiçbir sınırlama getirilmemiştir. Yunanistan, Kore, Hollanda, Finlandiya, İsveç ve İtalya'da bireylere yalnız bir alan adı tahsisi yapılırken, bu ülkelerde şirketler istedikleri kadar alan adı alabilmektedirler. Japonya'da ".jp" adı altında sınırsız tahsisat yapılırken ".co.jp" ve ".or.jp" ikinci derece alan adları altında her kuruluşa yalnız bir tahsisat yapılmaktadır. İzlanda'da yerel halka sınırsız tahsisat yapılırken yabancılara yalnız bir alan adı tahsis edilebilmektedir. İtalya'da ise daha farklı bir sistem göze çarpmaktadır. Bu ülkede vergi numarası olan bireylere ve şirketlere sınırsız tahsisat yapılırken, numarası olmayanlara yalnız bir tahsisat yapılmaktadır. 1997 yılında sadece 12 ülke alan adı tahsisine ilişkin koşullar aramazken (36) bu sayı şu an da 20'ye çıkmış ve giderek artmaktadır.

Ticari Marka Politikaları

Tüm OECD ülkelerinde ilgili idareler ticari markalarla ilgili bir kısım kurallar koymuşlardır. Alan adı tahsisinde genellikle "ilk gelen ilk alır" prensibi geçerli olduğundan ve ilgili idareler bu tahsislerin marka ve üçüncü kişi haklarını ihlal edip etmediğini kontrol edemediklerinden; idareler, kayıt yaptıran tarafın markalara ve üçüncü kişilerin haklarına ilişkin tam sorumluluğu almalarını şart koşmaktadırlar (37). Kayıt yaptıran ile üçüncü taraf arasında bir sorun ortaya çıktığında bazı ülke idareleri müdahil olmamaktaysa da genellikle idareler "Alan adı sorunlarının çözüm yollarına ilişkin usul ve

esaslar" belirlemede ve bu usul ve esaslar çerçevesinde sorunları çözmekte ve kaydın silinmesi de dahil bir kısım yaptırımlar uygulamaktadırlar. Ülkelerdeki alan adı tahsislerine ilişkin aşağıdaki tabloda ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

ÜLKE	MARKA POLİTİKASI
Avustralya	Alan adı, kayıt yaptıranın adını, adının eşanlamını, kısaltmasını veya kendisiyle çok temel ilişkisi olan bir hususu karşılamalıdır.
Avusturya	Kayıt yaptıran, ilgili mevzuata bağlı olmak ve üçüncü kişilerin markalara ilişkin haklarına rekabet politikası çerçevesinde uymak zorundadır.
Belçika	Kayıt yaptıran, üçüncü kişilerin tüm haklarına saygı duymak bu hakları ihlal etmemekle yükümlüdür.
Kanada	Kayıt yaptıran, alan adını tahsis talebi doğrultusunda, üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmeyecek şekilde ilgili düzenlemelere, insan haklarına ve ceza hukukuna uygun kullanılmalıdır.
Çek Cumhuriyeti	Bu konuda hiçbir düzenleme bulunmamaktadır.
Danimarka	Kayıt yaptıran, alan adını tahsis talebi doğrultusunda, üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmeyecek şekilde ilgili düzenlemelere ve mevzuata uygun kullanılacağına yönelik teminat vermelidir.
Finlandiya	Alan adı, kayıtlı bir firma adına, paralel bir firma adına, ek bir firma adına veya ek bir firmanın çevirisi adına veya başvuru sahibi adına kayıtlı bir Fin marka adına yaptırılabilir.
Fransa	Kayıt yaptıran, talep ettiği alan adının üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğini ispat etmekle yükümlüdür.
Almanya	Kayıt yaptıran, alan adı seçerken markalar ve diğer mevzuattan doğacak sorunların sorumluluğunu üstlenir. Tahsis talebinde bulunan talebinin üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğine ilişkin teminat verir.
Yunanistan	Tahsis talebinde bulunan talebinin üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğine ilişkin garanti verir. Aksi halde Yunan otoriteleri her türlü tedbiri alma hakkını haizdir.
Macaristan	Alan adı, talepte bulunanın firmasının resmi adının

	tamamından veya kısaltmasından veya Macar Patent Ofisinin onayladığı bir markadan oluşabilir.
İzlanda	Kayıt yaptıran, alan adını İzlanda mevzuatına uygun kullanmalıdır.
İrlanda	Talepte bulunanın önerdiği alan adı, başvuru sahibinin resmi adının tamamı veya bundan türetilmiş bir ad (kısaltma veya eşanlamlısı gibi) olmalıdır.
İtalya	Bu konuda her hangi bir düzenleme yoktur.
Japonya	"İlk gelen ilk alır" prensibi geçerlidir. ".jp" tahsisi ilk başladığında JPRS ".co.jp" ve ".or.jp" için ön kayıt sistemi getirmiş, ön kayıta bir ay bekleyen talepler bir ay sonunda itiraz olmazsa veya olurda reddedilirse karşılanmıştır. Bu uygulama dolayısıyla son iki yıldır sadece on sorun ortaya çıkmıştır. (38)
Kore	Tahsis talebinde bulunan, talebinin üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğine ve rekabet politikasına uygun olduğuna ilişkin tüm sorumluluğu alır. Bu konuda tahsisi yapan otoritenin hiçbir sorumluluğu yoktur.
Lüksembourg	Alan adı tahsislerinde tüm sorumluluk tahsisi yapan otoritededir. İlgili otorite tahsisli alan adının üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal edip etmemesinden ve amacına uygun kullanılıp kullanılmamasından da sorumludur.
Meksika	Tahsis talebinde bulunan, talebinin üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğine ve ilgili mevzuata uygun olduğuna ilişkin tüm sorumluluğu alır.
Hollanda	Başvuru sahibinden tahsis talebinde bulunulduğunda her hangi bir belge vb. istenmez. Ancak, başvuru sahibinden, bir sorun ortaya çıktığında tüm yetkinin ilgili otoritede olduğunu kabul ettiğini belirten yazılı teminat alınır.
Yeni Zelanda	"İlk gelen ilk alır" prensibi geçerlidir. İlgili otorite sorunların çözümüyle ilgilenmemektedir.
Norveç	Tahsis talebinde bulunan, tahsis öncesinde talebinin üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğine ve Norveç mevzuatına uygun olduğuna ilişkin bir belge imzalar.
Polonya	Tahsis talebinde bulunan talep öncesinde alan adını amacına uygun kullanacağını ve tüm hukuki

	sorumluluğun kendisinde olduğunu belirten bir belge imzalar.
Portekiz	Talepte bulunulan alan adları karışıklığa sebep olacak ve çok popüler markalarla karıştırılacak şekilde olamazlar. Tüzel kişilerin başvurularında talep edilen ad firmanın resmi ve adı veya türetilmiş bir ad olabilir.
Slovak Cumhuriyeti	Talep edilen alan adı başkası üzerine kayıtlı bir ad olamaz. Ancak marka sahibinin yazılı rızası alınırsa bu durum kabul edilebilir.
İspanya	Alan adı kuruluşun resmi adı veya türetilmiş olabilir.
İsveç	Alan adı firmanın resmi adını yansıtmalıdır. Eğer alan adı bir şirkete aitse bunun İsveç Patent Enstitüsünden onaylanması gerekir. Eğer bir marka söz konusu ise o halde alan adı “.tm.se” uzantılı olabilir.
İsviçre	Tahsis yapan otoritenin tam sorumluluğu vardır. Başvuru belgesindeki tüm bilgiler doğru olmalıdır. İlgili otorite alan adının amacına uygun kullanımını kontrol eder.
Türkiye	Alan adı talebinde bulunan taraf , bildiği kadarıyla talebinin üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğini beyan eder.
İngiltere	Alan adı talebinde bulunan taraf , talebinin üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğini garanti eder.
ABD	Alan adı talebinde bulunan taraf , talep ettiği alan adının ve alan adının kullanımının üçüncü kişilerin fikri mülkiyet, markalar ve diğer haklarını tehdit ve ihlal etmediğini ve ilgili mevzuata uygun olduğunu garanti eder.

Bilgilendirme Sistemi

ICANN kayıtlı alan adlarının tahsis edildiği kişilere ilişkin bilgilerin, herkesin erişimine açık olmasını ve böylelikle sürecin şeffaflığının sağlanmasını tavsiye etmektedir. Bu çerçevede, ilgili otoritelerin bu bilgileri web sayfalarında yayınlamalarını talep etmektedir. ICANN'ın web sayfalarında yer almasını önerdiği bilgiler (39) şunlardır:

1. Kayıt edilen alan adı
2. Kayıt edilen ad için birincil ve ikincil hizmet sunucuların adları
3. Kayıt yapana ilişkin bilgiler
4. Kaydın ilk yapıldığı tarih
5. Kaydın bitiş tarihi
6. Kayıt yaptıran kişinin adı, posta adresi vb. bilgiler

7. Kayıtlı adın teknik sorumlusuna ait ayrıntılı bilgiler
8. Kayıtlı adın idari sorumlusuna ait ayrıntılı bilgiler

ICANN'ın önerisi karşılama noktasında OECD ülkelerindeki durum aşağıdaki tabloda görülmektedir.

ÜLKE	Bilgiler Kamu Erişimine Açık mı?	1	2	3	4	5	6	7	8
Avustralya	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Avusturya	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet
Belçika	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
Kanada	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Çek Cumhuriyeti	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
Danimarka	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
Finlandiya	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Fransa	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet	Evet
Almanya	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet
Yunanistan	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
Macaristan	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
İzlanda	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
İrlanda	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
İtalya	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
Japonya	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Kore	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet
Lüksembourg	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet
Meksika	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Hollanda	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet
Yeni Zelanda	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet
Norveç	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet
Polonya	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Hayır
Portekiz	Hayır	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
Slovak Cumhuriyeti	Hayır	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet
İspanya	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet
İsveç	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Evet	Evet

İsviçre	Evet	Evet	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Hayır
Türkiye	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet	Evet	Evet
İngiltere	Evet	Evet	Evet	Evet	Hayır	Hayır	Evet	Hayır	Hayır
ABD	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet

Görüldüğü üzere, OECD ülkeleri yönetimde şeffaflık sağlayan ICANN'ın bu tavsiyesine genel itibariyle uymaktadırlar. Ülkemiz de bu kriterlere genel itibariyle uyum sağlamakla birlikte bilgilendirme sistemimizde; kayıt yapana ilişkin bilgiler, kaydın ilk yapıldığı tarih ve kaydın bitiş tarihi yer almamaktadır.

Türkiye'de İnternetin Tarihsel Gelişim Süreci

Türkiye internetle ilk kez 12 Nisan 1993 tarihinde tanışmış ve o günden bu yana on yıl geçmiştir. İnternetin bu on yıllık geçmişine rağmen, Türkiye'deki hızlı gelişimi dünyayla paralel olarak son yıllarda olmuştur. Dünyadaki internet kullanıcı sayısı 610 milyona ve alan adı sayısı 35 milyona, Türkiye'de internet kullanıcısı 6 milyona ve alan adı sayısı 40 bine ulaşmıştır (40). Mevcut olan ".tr" ccTLD'inin altında yer alan gTLD'ler; **com.tr, org.tr, .edu.tr, .gov.tr, .nom.tr, .k12.tr, .mil.tr, .gen.tr, .bbs.tr ve .net.tr** olup, 1 Mart 2003 tarihi itibarı ile Türkiye'deki alan adları sayısı aşağıda görülmektedir. (41)

Birinci Seviye Alan Adı/ Top Level Domain Name	Alan Adı Sayısı/ Domain Name Count
com.tr	30450
org.tr	1909
edu.tr	158
K12.tr	478
bbs.tr	5
gov.tr	1320
net.tr	151
mil.tr	8
gen.tr	5381
nom.tr	199
Toplam / Total	40059

Diğer ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye'nin çok iyi bir konumda olduğu söylenememektedir. Türkiye ne yazık ki İngiltere, Rusya, Meksika gibi büyük ülkeler dışında Belçika, Hollanda, Finlandiya ve Polonya gibi hem nüfus hem de yüzölçümü olarak Türkiye'den çok küçük olan ülkelerin dahi çok gerisinde bulunmaktadır.

Türkiye'de Alan İsmi Sistemi

Her bir TLD'nin kendi idari sorumlusu vardır. Eğer bir TLD altında doğrudan alan adı tahsisinin yapılması isteniyorsa,

o zaman TLD idari sorumlusuna başvurmak gerekmektedir. Bu idari sorumlu, gTLD'ler için ICANN tarafından akredite edilmiş herhangi bir kayıt kurumu; ccTLD'ler için ise ülkelerin kendi idari sorumlularıdır. Türkiye için ccTLD alan ismi tahsisinin idari sorumlusu Orta Doğu Teknik Üniversitesi'dir (ODTÜ). ODTÜ 1992 yılında InterNIC'e kayıt olmuş ve bu tarihten itibaren ".tr" birinci-derece alan ismi ve onun altında yer alan ikinci derece alan adlarının yönetimi ve koordinasyonundan sorumlu hale gelmiştir.

ODTÜ, 1992'den itibaren ".tr" alanının yönetimini akademik ölçekte sürdürmüştür. 1990'ların ikinci yarısından itibaren internetin dünyada ve ülkemizde gelişiminin ve kullanım amaçlarının hızla artması, artış ile birlikte bir kısım sorunların ortaya çıkması dolayısıyla ODTÜ, Alan Adı Yönetimi'nce ".tr" birinci derece alanında alan adı taleplerinin hızlı, düzenli ve eşitlik ilkesi ile değerlendirilmesini esas almış ve bu çerçevede bazı yöntem ve kurallar belirleyerek Temmuz 1996'dan itibaren uygulamaya koymuştur. Bu uygulamalar bazı sorunları beraberinde getirmiştir.

Ülkemizde İnternet politikalarını belirleyecek ve uygulayacak bir kurum, kuruluş, oluşum vb.nin olmaması ve gerek İnternet gerekse de alan adları ile ilgili sorunları çözecek bir mekanizmanın eksikliği hissedilmiştir. Bu itibarla, ana işlevi Ulaştırma Bakanlığı'na danışmanlık olmak üzere; Türkiye'de İnternet'in altyapıdan başlayarak tüm boyutları ile kısa, orta ve uzun vadeli hedeflerini belirlemek, bu hedeflere erişmek için gerekli stratejik ve taktik ulusal kararların alınması ve uygulanması sürecinde danışmanlık görevini yürütmek, uygulamada gözlenen aksaklıkları belirlemek ve giderilmesi için öneriler oluşturmak, konu ile ilgili birimler arasında eşgüdüm sağlamak, gelişme, yaygınlaştırma, hizmet üretimi konularında düzenleyici öneriler oluşturmak, ve uluslararası gelişmeleri yakından izleyerek ülke çıkarlarını korumak amaçları ile, Ulaştırma Bakanlığı tarafından "İnternet Kurulu" oluşturulmuştur. (42) Daha sonra, alan adları sisteminde yaşanan sorunların çözülmesi ve İnternet toplumunun ortak görüşlerinin alınması amacıyla "**DNS Çalışma Grubu**" (43) kurulmuştur. Temmuz 2000'de **Kuruluş ve Çalışma İlkeleri** belirlenen grup üyelerinin belirlenmesinden sonra 2 Kasım 2000 tarihinde çalışmalarına başlamıştır.

DNS Çalışma Grubu ve İnternet Kurulu bünyesinde yürütülen çalışmalar sonucunda ".tr" Alan Adları Politikalar, Kurallar ve İşleyişler" adlı doküman hazırlanmış ve ".tr" alan adının yeni yönetim kuralları belirlenmiştir. (44) ".tr" üst düzey alan adının altında yer alan ikinci düzey alan adlarının kimlere tahsis edilebileceği kurallara bağlanmıştır. (45) Buna göre:

- ".com.tr", ".biz.tr" ve ".info.tr" yalnızca ticari faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlar tarafından alınabilen alt alan adlarıdır.;
- ".net.tr" internete ilişkin erişim hizmeti, internet üzerinden portal, tarama, e-posta gibi katma değerli, geniş ölçekli hizmetler ve uygulama servis sağlayıcılığı hizmetleri veren kurum ve oluşumlar tarafından alınabilen alt alan adıdır.;
- ".org.tr" vakıf, dernek, kâr amacı bulunmayan oluşumlar ve benzeri sivil toplum örgüt ve kuruluşları tarafından alınabilen alt alan adıdır.;
- ".web.tr" ve ".gen.tr" kişisel ve kurumsal başvurunun (genel) yapılabildiği ve "ilk gelen alır" ve "alan adı – kişi/kuruluş adı ilişkisi aranmaz" ilkeleri ile ad tahsisi yapılan alt alan adlarıdır.
- ".av.tr" serbest avukatlar, hukuk büroları ve avukatlık ortaklıkları için alınabilen alt alan adıdır.
- ".bbs.tr" BBS(Bulletin Board System) hizmeti veren kuruluşlar;
- ".name.tr" T.C. vatandaşları ile Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu kişiler tarafından alınabilen alt

alan adıdır.

- ".tel.tr" Türkiye'de yaşayan kişiler ile faaliyet gösteren kuruluşların, Türkiye'de kullandıkları her türlü telefon numarası ile bağlantılı olarak tahsis edilen alt alan adıdır.
- ".gov.tr" T.C. kamu kurum ve kuruluşları tarafından alınabilen alt alan adıdır.
- ".bel.tr" il, ilçe ve belde belediye teşkilatları tarafından alınabilen alt alan adıdır.
- ".pol.tr" emniyet teşkilatı tarafından alınabilen alt alan adıdır.
- ".mil.tr" T.C. askeri kurum ve kuruluşları tarafından alınabilen alt alan adıdır.
- ".k12.tr" T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nca onaylanmış ilköğretim, lise ve dengi okullar tarafından alınabilen alt alan adıdır.
- ".edu.tr" T.C. Yüksek Öğretim Kurumu'nca onaylanmış yüksek öğretim kurumları tarafından alınabilen alt alan adıdır.

Alan adları aşağıdaki tabloda yer alan koşullarda tahsis edilmektedir.

	Başvuru Sırasında Belge	Onay	1 Yıl (M TL)	2 Yıl (M TL)	3 Yıl (M TL)	4 Yıl (M TL)	5 Yıl (M TL)
.com.tr	Var	Var	25	45	65	84	100
.net.tr	Var	Var	25	45	65	84	100
.info.tr	Var	Var	25	45	65	84	100
.biz.tr	Var	Var	25	45	65	84	100
.org.tr	Var	Var	15	28	40	50	60
.web.tr	Yok	Yok	15	28	40	50	60
.gen.tr	Yok	Yok	15	28	40	50	60
.av.tr	Var	Var	15	28	40	50	60
.bbs.tr	Yok	Yok	15	28	40	50	60
.name.tr	Yok	Yok	5	10	15	20	25
.tel.tr	Yok	Yok	5	10	15	20	25
.gov.tr	Var	Var	5	10	15	20	25
.bel.tr	Var	Var	5	10	15	20	25
.pol.tr	Var	Var	5	10	15	20	25
.mil.tr	Var	Var	5	10	15	20	25
.k12.tr	Var	Var	5	10	15	20	25
.edu.tr	Var	Var	5	10	15	20	25

Yeni kurallara göre daha önce tahsisi yapılmayan jenerik alan adları bir liste halinde yayınlanmakta ve talep olanlar arasında kura çekmek suretiyle bu adlar tahsis edilmektedir.

Başvurular www.nic.tr adresi üzerinden yapılmakta ve her tür işlem bu adresten takip edilmektedir.

Çok Dilli Alan Adları (Multilingual Domain Names)

Mevcut alan adları sistemi sayılar ve Latin karakterlerden oluşmaktadır. Bu durum Latin karakterler dışındaki karakterlerden oluşan dillerde alan adı kaydettirilmesini engellemektedir. Latin karakterleri bilmeyen bireyler ve toplumlar için internet kullanımında önlerindeki en önemli engel dil olup, alan adlarının tamamı ve büyük oranda içeriği İngilizce olan web sitelerini hatırlamak, İngilizce bilmeyenler için çeşitli sıkıntılar ortaya çıkarmaktadır.

Çok dilli alan adları, ülkelerin kendi dillerindeki özel karakterlerden oluşan alan adlarına denmektedir. Sistemin çok dilli alan adlarına uygun olması halinde <http://www.basbakanlik.huk.tr> veya <http://www.الشبكة-العربية-شركة> gibi çok dilli alan adlarının kullanımı mümkün olabilecek ve herkes kendi dilinde alan adlarını rahatlıkla yazıp interneti kullanabilecektir. Alan adlarının çok dilli hale getirilmesi için bazı çalışmalar yapılmaktaysa da ICANN'a göre yeni çok dilli alan adları henüz kullanıma hazır değil ve yeni karakter setleri test aşamasındadır. Diğer taraftan teknoloji standartlarındaki değişikliklerden dolayı tüm çok dilli alan adlarının tamamen kabul edilip edilmeyeceği konusu garanti edilmemektedir. Alan adları sisteminin çok dilli olmaması beraberinde bazı sorunları da getirmektedir.

Rekabet Politikası ve Pazara Giriş Açısından Alan Adları

Alan adı olarak sadece Latin karakterlerin kullanılıyor olması ekonomik açıdan da bir takım sonuçlar doğurmaktadır. Her şeyden önce e-trade denilen elektronik ticaret günümüz ekonomisinin önemli bir parçası haline gelmiştir. İnternet üzerinden yapılan elektronik ticaretin hacmi yüz milyarlarca doları aşmış durumdadır. Elektronik ticaretin bu kadar önemli bir konuma geldiği bir ortamda, sadece Latin karakterlerin kullanıldığı alan adı sistemlerinde başta Amerikan ve İngiliz şirketleri olmak üzere Latin alfabesini kullanan diğer ülkelerin şirketleri Arap, Çin ve Hint gibi kullanmayan ülkelerin şirketlerine göre önemli avantajlar elde etmektedirler. Ülke ya da dünya çapında iyi bir marka oluşturmak için şirketler önemli miktarlarda paralar harcamaktadırlar. Günümüzde alan adları artık birer marka gibi kullanılabilir. Örnek olarak bir Çin ya da Japon firması internet üzerinden ticaret yapmak istediği zaman kendi markası yerine, Latin karakterli yeni markalar (alan adı olarak) ortaya çıkarmak durumundadır. Bu durumda bir Çin ya da Japon firması ile örneğin Amerikan firması arasında haksız bir rekabet ortaya çıkmaktadır. Türkiye için bir örnek verecek olursak İş Bankası ya da Arçelik gibi bir çok büyük firmalar internet alan sisteminde Türkçe karakter kullanılmadığı için zorunlu olarak alan adlarını " Isbank ya da Arcelik" olarak Latin alfabesine uygun hale getirmektedirler. Aslında bu konu Amerika ve İngiltere hariç tüm dünyayı ilgilendirmektedir. Türkçe'de bulunan 29 harfin 6'sı internette alan adı sisteminde kullanılmamaktadır. Bu da 1/5 gibi bir oranda hala satılabilir bir isim yumağı olduğunu göstermektedir.

Mevcut internet alan sisteminin rekabet açısından yol açtığı önemli bir sonuç da şudur: Halen kullanılan sistem insanların aklına gelen her konuda web sayfası açmasına imkan vermektedir. Bu da bazı kişilerin spekülasyon yapmasına ve değişik şekillerde rekabet avantajı sağlamasına olanak vermektedir.

Kültürel ve Sosyal Boyut

İnternette alan adları sisteminde (DNS) sadece Latin karakterlerin kullanılabilmesi kültürel ve sosyal açıdan bir takım

sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Her şeyden önce Dünya'da 2 milyara yakın Uzakdoğulu (Çinli, Japon vb.), 1 milyara yakın Hintli, 500 milyona yakın Arap ve 300 milyon civarında Türk kökenli insan yaşamakta ve bunlar kendilerine ait alfabe sistemlerini kullanmaktadır. Yani dünya nüfusunun yarısından fazlası Latin karakterlerini kullanmamaktadır. Bu şu anlama gelmektedir: Dünya nüfusunun yarısı, kendi dilinde okuma yazma bilmesine rağmen Latin karakterlerini bilmiyorsa, interneti kullanamayacak ya da bir başkasının yardımı ile kullanabilecektir. Bu durum BM'nin ve diğer uluslararası kuruluşlarca desteklenen Bilgi Toplumu Projesi'nin (Information Society Project) önündeki en büyük engellerden bir tanesidir. Bir başka ifadeyle bu durum, hızla gelişen teknolojiyi takip etmekte geri kalan gelişmemiş ülkeler (ki bunların çoğunluğu Latince karakterleri bilmemektedirler) ile gelişmiş ülkeler arasındaki "digital divide" denilen sayısal uçurumun giderek daha da açılması anlamına gelmektedir.

Bugün dünya üzerindeki en önemli olay bilgiye hızlı ve zamanında ulaşabilmektir. Bilgiye hızlı bir şekilde ulaşmanın en güvenilir yolu da internettir. Hem diğer iletişim araçlarına göre daha ucuz olması, hem de bir çok yönden alternatifinin bulunmaması, interneti diğerlerinden çok ayrıcalıklı bir konuma koymaktadır. Bu yönüyle internet, gelişmekte veya gelişmemiş ülkeler için çok büyük önem arz etmektedir. İletişim kurma ve haberleşme özgürlüğü bugün gelişmiş ve demokratik sistemlerle yönetilen her ülkenin anayasasında önemli bir yer tutmakta ve bu hakların sağlanması, hem de " evrensel hizmet" boyutunda sağlanması konusunda devletler milyarlarca dolarlık yatırımlar yapmaktadırlar. İnternetin ilk ortaya çıkışı ve bugün geldiği noktada başarılı olmasının tek bir nedeni vardır; o da azami özgürlüğe sahip olup hiç bir üst otoritenin (tabi ki bir takım düzenleyici kurumlar hariç) kontrolünde olmamasıdır. Bir başka ifadeyle internet dünyada özgürlüğün sembolü haline gelmiştir. Fakat alan adları olarak sadece Latin karakterlerin kullanılması zorunluluğu internetin "özgürlük sembolü" boyutuna büyük bir darbe vurmaktadır. Daha net bir ifade ile evrensel bir değer olan haberleşme özgürlüğüyle çelişmektedir. Bu sebeple İnternet Alan Sistemi'nde (DNS), Latin karakterlerin kullanılması "tekeline" en kısa zamanda son verilmeli ve bu konudaki alt yapı çalışmalarının neticelendirilmesi için daha çok kaynak ayrılmalıdır.

Çok-dilli Alan Adları Sistemi (Multilingual Domain Name) diye adlandırılan bu sistem sayesinde tek bir kültürün (Latin) baskın olmasının önüne geçilecek ve bir çeşit "ayrımcılık" olan bu uygulama sona erdirilmiş olacaktır. Latince bilmemenin sonucunda ortaya çıkan "dil sorunu" nedeniyle ulaşılamayan ülke veya insan gruplarına ulaşılmış olacaktır. Her ne kadar küreselleşme olgusu sonucunda, dünya "global" bir kültüre doğru yol alıyor olsa bile her insan kendi kültürünün gerektirdiği şekilde kendini tanımlama özgürlüğüne sahiptir. Dil ise kültürlerin en önemli ve vazgeçilmez parçasıdır. Eğer bir birey kendi dilinde kendisini ifade edemiyorsa ya da internet üzerinden kendi kültürüne mensup insanlarla iletişim kurmak için bile başka bir kültürün parçası olan bir dili öğrenmek zorunda kalıyorsa burada tam bir "kültürel özgürlükten" bahsetmek mümkün değildir.

İnsanların kendi dillerini kullanarak internet adreslerine erişebilmesi, internetin kullanıcı yaşının küçülmesini de sağlayacaktır. Örnek olarak Amerika'ya baktığımız zaman, okuma yazmayı yeni öğrenen bir çocuk rahatlıkla internet adreslerini yazabilmektedir. Ülkemize baktığımızda ise ilkokulda alfabe yeni öğrenen bir çocuğun "başbakanlık" sitesine girebilmesi için "basbakanlik" yazması gerektiğini öğrenmesi hem zor olacak hem de kafa karışıklığına sebep olacaktır. Bu da interneti verimli kullanma yaşını ileri yaşlara atacaktır. Bütün bunlara ek olarak, kendi ana dilinin alan adı sisteminde kullanılması, dilin kendi yapısının korunması ve yabancı kültürlerin etkisinin aza indirilmesi açısından da önemlidir.

Çok Dilli Alan Adı Kullanımının Olabilecek Faydaları

Çok dilli alan adı kullanımı internetin dil sorunu nedeniyle ulaşamadığı bölgelere ulaşmasına yardımcı olacaktır. Örneğin servis sağlayıcılar, internet yoluyla tanıtımını yapacağı web sayfalarını, çok dilli alan adlarının desteğiyle, daha önce dil sorunu yüzünden ulaşamadıkları ülkelere ve insanlara daha kolayca ulaştırarak, Bilgi Toplumu'nun gelişmesine katkı sağlamış olacaklardır.

Çok dilli alan adlarının kullanılması, farklı dilleri konuşan geniş kitlelere ulaşmayı sağlamakla birlikte, ülkeye ait alan adı (ccTLD) uzantısının kullanılması sonucunda da o ülkeye önemli ölçüde maddi gelirler de sağlayacaktır.

Şu anki sisteme göre, internette bazı Türkçe sayfalar ".com" uzantılı olduğu için tüm Türkçe içerikler yurt dışından dolaşmaktadır. Yurt dışı çıkışını 1Mbit arttırmak için gereken yatırım başka alanlara kaydırılabilirse, önemli bir tasarruf yapılabilir. Aynı zamanda Türkiye'nin kazanacağı domain ve hosting ücretleri yurt dışına gitmeyecektir. Türkçe karakterli bir sayfa, yurtdışından bağlananlara zaman kazandırıp, maliyetten tasarruf sağlarken, bu sayfa aynı zamanda yurtdışından bağlananlara da hizmet verebilecektir.

Alan Adlarına İlişkin Genel Değerlendirme

Uluslararası Yönetimine İlişkin Değerlendirmeler

- Alan Adları konusunda ortaya çıkan sorunlar, bu konuda uluslararası düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Normal şartlarda ulusal otoritelerce düzenlenmekte olan fikri mülkiyet hakları, markalar, rekabet vb. gibi alanlar, dünyanın küreselleşmesi, internetin küresel bir ağ ve uluslararası nitelikleri haiz olması dolayısıyla uluslararası boyutta düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. İnternetin kendine has özellikleri dolayısıyla uluslararası boyutta düzenlemeler yapılması gerekliliği ve ulus devletlerin de bu düzenlemelerle bağlı olmaları, ulusal egemenliği kısıtlamakta, böylelikle ulus devletler kendilerine ait olan yetkileri bu alandaki uluslar arası ve ulus üstü yapılarla paylaşmak zorunda bırakılmaktadırlar. Bu sorunu çözümenin tek yolu karar alma süreçlerinde hükümetleri etkin konuma getirmektir. Alan adları, siber suçlar vb. tüm alanlarda ortaya çıkan sorunları çözmesi beklenen ve bu konularda kendilerine sorumluluklar yüklenen hükümetlerin karar alma süreçlerinde etkinliği mutlaka sağlanmalıdır.

- İnternetin uluslararası yönetimi ICANN tarafından yapılmaktadır. Ancak, ICANN çok yavaş çalışmakta, sorunları çözmekte yetersiz kalmakta, düzgün ve kolay anlaşılmayan çalışma süreçlerine ve prosedürlerine sahip bulunmakta, yeterli nitelikli personele ve bilgi birikimine sahip bulunmamakta, hükümet, endüstri ve internet toplumunu bir araya getirememekte ve yeterli mali kaynaklara sahip bulunmamaktadır. Açıkça ifade etmek gerekirse, ICANN sakat doğmuş bir yapıdır ve gerek hükümetler gerekse internet toplumu bu kurumu benimsememiştir. Hiyerarşik bir yapıdan ve merkezi kontrolden uzak internetin tüm internet paydaşlarına açık kuruluşlarca idaresi güzel bir düşünce olmakla birlikte internetin ortaya çıkardığı zararları bertaraf etmekte hiçbir fonksiyonları olmayan bu kuruluşlardan çok şey beklemek ve her işi onlara bırakmak doğru değildir. Bu çerçevede, uluslararası kamuoyunun, hükümetlerin, ilgili paydaşların benimsemediği, gerekli etkinlik ve yetkinlikten uzak, çalışma sistemi ve prosedürleri oluşmamış, süreçleri karışık ve ek maliyet gerektiren (21 personeli olan ICANN'ın 5 milyon \$ olan 2001–2002 yılı bütçesinin yeterli görülmemesi ve ICANN Başkanı Stuart Lynn'in yıllık 25 milyon \$ talep etmesi için ekonomik boyutunun internet

toplumuna getireceği yükleri göstermesi açısından dikkate değerdir) ICANN gibi bir kuruluşun varlığına gerek olmadığı değerlendirilmektedir. Bu itibarla İnternet ve alan adlarının yönetiminin BM'ye bağlı uluslararası özel uzmanlık kuruluşu olan, 138 yıllık teknik ve idari birikime sahip, hükümet–endüstri–sivil toplum ortaklığını kurmayı başaran, 190 üye ülkesi ve 650'nin üzerinde sektör üyesi olan, oturmuş ve kolay anlaşılabilen çalışma sistemi ve prosedürleri olan, ekonomik kaynaklara sahip, ICANN'ın çözmek için yoğun çaba sarf ettiği sorunlarla ilgili çok ileri düzeyde çalışmalar yapan ve ciddi bir birikime ulaşan ve meşruiyet sorunu olmayan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'ne (ITU) devredilmesinin en uygun çözüm olduğu düşünülmektedir.

- İnternetin ekonomik, sosyal, kültürel boyutlarının araştırılması ve ortaya çıkacak sorunların (Çok dilli alan adları, sayısal uçurum vb.) çözümüne yönelik acil ve yoğun çabalar harcanması gerekmektedir. Sayısal Uçurumun önlenmesi, internetin tüm dünya çapında yaygınlaştırılması ve herkesin internete ulaşımının sağlanması için az gelişmiş ve gelişmekte olan bölgelere Dünya Bankası, Avrupa Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Asya Bankalar Birliği gibi kalkınma bankaları kanalıyla uzun vadeli, düşük faizli krediler sağlanarak global ölçekte bu sorunlara çözümler bulunmalıdır. Bu konuda ITU Kalkınma Bürosunun yürüttüğü çalışmalar ve araştırmaların yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

- İnternetin dünya çapında hızlı ve etkili kullanımını sağlamak ve bütün ülkelerin sınırları dahilinde alan adlarını düzenleyebilmelerini sağlamak için tüm ülkelerin kendi internet altyapılarını, sistemlerini kurmaları teşvik edilmeli ve bu konuda ITU ihtiyacı olan ülkelere teknik, ekonomik ve sosyal destek sağlamalıdır.

- Alan adları ile ilgili bir düzenleme mutlaka yapılmalıdır. Yeni düzenleme ile CCTLD kullanımı zorunlu hale getirilmelidir. CCTLD'siz yalnız gTLD'li adlar uluslararası şirketlerden alınarak kullanılmamalıdır. Böylece ülkelerin kullanıcılardan aldıkları ücretler dünyadaki bir kaç şirkete aktarılmayarak ülkelerdeki CCTLD idarelerine kalacak ve ilgili ülkelerin internet altyapısı ve internetin yaygınlaştırılması için harcanabilecektir. Bu durum ayrıca, fikri mülkiyet hakları ve markalarla ilgili ortaya çıkan sorunların halline de olanak sağlayacaktır. Ülkelerin ilgili internet otoriteleri ülkenin yetkili patent veya marka tescil ile ilgili kurumuyla işbirliği yaparak ülke sınırları içinde fikri mülkiyet haklarının ihlalini önleyebilecek ve sorunlar ortaya çıkmadan bertaraf edilebilecektir.

- ccTLD'siz, yalnız gTLD'li alan adları, bu adları talep edenlerin hiçbir ülke ile özdeşleştirilemeyeceği durumlarda verilmelidir. BM, NATO, AB, ASEAN, OPEC, ECOWAS gibi hiçbir ülkeyle bağlantılı olmayan ve ccTLD alması mümkün olmayan uluslararası oluşumlar bu şekilde değerlendirilebilir.

- Ülke uzantısı almak istemeyen ve dünya çapında tanınan ya da ortak semaye ile kurulmuş olan şirketlerin, daha yüksek ücretler ödeyerek belli gTLD'leri (örneğin, ".intcom") alabilmelerine imkan sağlanmalıdır. Bu tahsis ITU tarafından yapılmalı ve ITU bu yolla elde ettiği gelirleri Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi Eylem planı doğrultusunda kurulacak olan Sayısal Dayanışma Fonuna aktararak Sayısal Uçurum'un önlenmesi amacıyla kullanılmalıdır.

Türkiye'ye İlişkin Değerlendirmeler

- Ülkemizde internete ilişkin en önemli sorun mevzuat eksikliğidir. Ülkemizde internete münhasır hiçbir kanun bulunmamakta değişik kanunlarda geçen ifadelerde sorunların çözümüne ve internetin etkin ve verimli kullanımı ve

yönetimine olanak sağlamamaktadır. Bu itibarla, ülkemizde internetin sahibi ve sorumlusu belli değildir. Konu ile ilgili halihazırdaki en yetkin yer olarak Ulaştırma Bakanlığı (UBAK) görülmektedir. Ancak ne yazık ki Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda (3348) dahi İnternet ile ilgili bir hüküm yoktur. 4502 sayılı kanunun 22. maddesi ile 3348 sayılı kanuna ek birinci madde olarak "*Bakanlık, teknolojinin getirdiği yeni ulaştırma ve haberleşme hizmetleri ile ilgili olarak oluşturulacak politikaların tespitinde Bakanlık dışından tecrübeli ve yetişkin kişi ve kuruluş temsilcilerinin katıldığı geçici danışma kurulları kurabilir. Bu kurul üyelerinin yol ve konaklama giderleri ile birlikte kurulun diğer faaliyet giderleri Ulaştırma Bakanlığı bütçesinden karşılanır.*" ibaresi konulmuştur. Bu madde ülkemizde internetle ilgili hususların tüm paydaşlar tarafından tartışılmasına olanak sağlayan İnternet Kurulu'nun oluşumuna dayanak teşkil etmiştir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus kanundaki "geçici danışma kurulları" ifadesidir. "Geçici" ibaresi her gün gelişen ve ortaya yeni şekillerde ve hizmetlerle çıkan internetin dinamik yapısıyla taban tabana zıt bir ifadedir. "Danışma kurulları" ifadesi de tüm paydaşların ortak görüşlerinin akıbetini meçhul hale getirmekte ve yaptırım gücünden uzak bulunmaktadır. Danışma kurulu niteliğindeki İnternet Kurulu'nun ve çalışma gruplarının kararlarının hiç bir hukuki dayanağı yoktur. Bu çerçevede, internetin dinamik yapısını da göz önüne alarak internete ilişkin çerçeve bir kanun hazırlanmalı, İnternet ile ilgili politikalar küresel trendlerle uyumlu olarak kurulacak bir Bilgi Toplumu Bakanlığınca veya mevcut durumda Ulaştırma Bakanlığınca belirlenmeli; konu ile ilgili düzenlemeler ve sistemin işleyişi ise Telekomünikasyon Kurumu'nun sorumluluğuna bırakılmalıdır. Böylelikle ülkemizde internetin sorumluları belirlenmiş olacak ve internetin en etkin şekilde çalışması sağlanabilecektir. İnternet Kurulu ve altındaki çalışma grupları da kuruluş amaçlarına uygun olarak Bakanlığa danışmanlık görevi yapmaya ve politikaların oluşumuna katkı sağlamaya devam edeceklerdir.

- İnternet ilk dönemlerinde daha çok akademik amaçlarla kullanıldığından akademik kuruluşların İnternet ve ilgili konulara yatkınlıkları mevcut idi. Alan adlarının ilk tahsis edilmeye başlandığı dönemlerde de bu işi çoğunlukla akademik kuruluşlar üstlenmiştir. Akademik kuruluşlar bu yetkiyi InterNIC veya ICANN ile imzaladıkları sözleşmelerden almışlardır. Ülkemizde de ODTÜ 1992 yılında InterNIC'e kayıt olmuş ve bu tarihten itibaren ".tr" birinci-derece alan ismi ve onun altında yer alan ikinci derece alan adlarının yönetimi ve koordinasyonundan sorumlu hale gelmiştir. Bu sözleşmeler ülkelerin iç hukukları açısından bir anlam ifade etmemektedirler. Yukarıda da ifade edildiği üzere Japonya ve Hong Kong'da hükümetler ICANN ile sözleşme imzalayan kuruluşları tanımamış ve ancak onlarla özel sözleşmeler imzaladıktan sonra bu kuruluşların alan adlarını tahsisine izin vermiştir. Son yıllardaki trendleri bakıldığında alan adları yönetiminin akademik kuruluşlardan hükümet kuruluşları veya kâr amacı gütmeyen özel kuruluşlara geçtiği görülmektedir. Ayrıca hükümetlerin İnternet eksenli artan problemleri de göz önüne alarak bu konuda daha müdahil hale gelmek için çaba sarf ettikleri ve alan adı tahsisi yapan kuruluşlarla sözleşmeler imzaladığı görülmektedir. Bu çerçevede yapılması gereken İnternet toplumunun alan adlarının kim ve nasıl yönetileceğine ilişkin bir faaliyet organize etmesi ve alan adları yönetimi için en doğru adresi tartışarak bulmasıdır. İnternet alan adlarının yönetiminin **ayrım gözetmeme, şeffaflık ve hesap verilebilirlik** ilkeleri üzerine kurulmuş bulunan Telekomünikasyon Kurumu tarafından yapılmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

- İnterneti ülkemize getiren ve alan adlarının yönetimini yürüten ODTÜ'nün ilgili web sayfası bir sorun teşkil etmektedir. Alan adı yönetiminin gerek eski (www.dns.metu.edu.tr) gerekse de yeni (www.nic.tr) web sayfaları dar bir kapsamda hazırlanmıştır. Web adresleri neredeyse sadece alan adı tahsisi yapılanlara hitap ederken, ülkemizde internetin ve alan adlarının dünü, bugünü ve yarını ile ilgili her hangi bir bilgi, istatistik, araştırma veya rapora rastlanılmamaktadır. ODTÜ sadece belli kriterlere sahip kişilere adları tahsis etmekte, konuya genel bir yaklaşım

sergilememektedir. Yukarıda önerilen düzenlemelerle birlikte konuya daha hassas eğin ileceği değerlendirilmektedir.

- ODTÜ alan adları yönetimi ne yazık ki şeffaflıktan uzak ve sorumsuzca davranmaktadır. Değişik kurumların bilgi taleplerine duyarsız davranmaktadır.
- 20 yüzyılın "yönetim" anlayışının yerini almakta olan "yönetişim" anlayışının temel ilkelerinden biri "hesap verilebilirlik" iken konu ile ilgili mevzuat yokluğu ve ODTÜ'nün her hangi bir hükümet birimiyle sözleşme imzalamamış olması dolayısıyla ODTÜ için hesap verilebilirlik söz konusu olamamaktadır.

Çok Dilli Alan Adlarına İlişkin Değerlendirmeler

- ITU, çok dilli alan adlarının etkinleşmesi için yoğun çaba sarf etmeli ve sistem etkinlik kazandıktan sonra farklı ülkelerin kurdukları yerel veri tabanları arasında ortaya çıkması muhtemel uyumsuzlukların çözümü ve uygun ara protokollerin oluşturulması için gerekli çalışmaları yapmalı ve böylelikle bütün ülkelerin küresel internet omurgasına bağlı kalmalarını sağlamalıdır.

Sonuç

Telekomünikasyon ve ulaştırma sektörlerindeki hızlı gelişme Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna dönüşümün yolunu açmış ve İnternet bu dönüşümün sembolü olmuştur. İnternet gün geçtikçe gelişmekte, her geçen gün bir yandan yeni imkanlar diğer yandan yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır. İnternetin sunduğu yeni imkanların toplumun tüm kesimleri tarafından kullanılabilmesi ve zararlarından herkesin korunabilmesi için internetin tüm paydaşların görüşü alınarak şeffaf süreçlerde alınacak kararlarla yönetilmesi sağlanmalıdır.

1. Hasibe Işıklı, İnternet Alan Adları Sistemi, DPT Yayınları, Ankara, Şubat 2001, sf. 5
2. <http://www.icann.org/tlds/>
3. http://www.registeryourdn.com/useful_info.html
4. Hasibe Işıklı, İnternet Alan Adları Sistemi, DPT Yayınları, Ankara, Şubat 2001, sf. 71
5. www.ntia.doc.gov/ntiahome/domainname/dnsdrft.htm
6. www.ntia.doc.gov/ntiahome/domainname/6_5_98dns.htm
7. <http://www.icann.org/general/abouticann.htm>
8. <http://www.icann.org/general/bylaws.htm>
9. <http://www.icann.org/registrars/accredited-list.html>
10. <http://www.icann.org/general/icann-mou-25nov98.htm>
11. <http://www.itu.int/ITU-T/tsb-director/itut-icann/ICANN%20Reform.doc>
12. www.itu.int/ITU-T/BUREAU/CIRC/125E.doc
13. Hasibe Işıklı, İnternet Alan Adları Sistemi, DPT Yayınları, Ankara, Şubat 2001, sf. 45 vd.
14. <http://www.icann.org/dndr/udrp/policy.htm>
15. <http://www.icann.org/udrp/udrp-schedule.htm>

16. <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/025r1.pdf>
17. <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/024r1.pdf>
18. <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/cctld046.pdf>
19. www.itu.int/ITU-T/BUREAU/CIRC/125E.doc
20. www.itu.int/ITU-T/BUREAU/CIRC/125E.doc ve
<http://www.icann.org/general/lynn-reform-proposal-24feb02.htm>
21. <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/cctld046.pdf>
22. <http://www.itu.int/ITU-T/tsb-director/itut-icann/ICANN%20Reform.doc>
23. <http://www.itu.int/ITU-T/> ve <http://www.itu.int/osg/spu/enum/index.html>
24. <http://www.itu.int/aboutitu/overview/history.html>
25. <http://www.itu.int/members/index.html>
26. <http://www.cctldinfo.com>
27. <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/cctld06.pdf>
28. <http://jprs.jp/eng>
29. <http://sheep.hkdnr.net.hk/hkdnr/index.jsp>
30. www.lydomains.com
31. www.cctld.ru/en
32. www.icann.org/committees/gac/gac-cctldprinciples-23feb00.htm
33. www.oecd.org/history
34. *OECD Compiled from country and generic NICs, August 2002.*
35. <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/cctld43.pdf>
36. *OECD, Internet Domain Names: Allocation Policies", OECD/ GD (97) 207, p.34*
37. *OECD, Comparing Domain Name Administration in OECD Countries, 2003, p. 11*
38. <http://jprs.jp/en/GUJP-Eng.files/frame.htm>
39. www.icann.org/registrars
40. http://www.nua.ie/surveys/how_many_online/
41. www.dns.metu.edu.tr
42. <http://www.kurul.ubak.gov.tr/m01.php>
43. <http://www.kurul.ubak.gov.tr/calgrup01.php#>
44. <https://www.nic.tr/index.php?PHPSESSID=105720984919517517325789361&USRACTN=SMGD>
45. <https://www.nic.tr/index.php>

Kaynaklar

- 1)Hasibe Işıklı, *İnternet Alan Adları Sistemi*, DPT Yayınları, Ankara, Şubat 2001, sf. 5
- 2)<http://www.icann.org/tlds/>
- 3)http://www.registeryourdn.com/useful_info.html
- 4)<http://www.icann.org/general/abouticann.htm>
- 5)<http://www.icann.org/general/bylaws.htm>
- 6)<http://www.icann.org/registrars/accredited-list.html>

- 7) <http://www.icann.org/general/icann-mou-25nov98.htm>
- 8) <http://www.itu.int/ITU-T/tsb-director/itut-icann/ICANN%20Reform.doc>
- 9) www.itu.int/ITU-T/BUREAU/CIRC/125E.doc
- 10) <http://www.cctldinfo.com>
- 11) <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/cctld06.pdf>
- 12) <http://jprs.jp/eng>
- 13) <http://sheep.hkdnr.net.hk/hkdnr/index.jsp>
- 14) www.lydomains.com
- 15) www.cctld.ru/en
- 16) www.icann.org/committees/gac/gac-cctldprinciples-23feb00.htm
- 17) www.oecd.org/history
- 18) OECD Compiled from country and generic NICs, August 2002.
- 19) <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/cctld43.pdf>
- 20) OECD, "Internet Domain Names: Allocation Policies", OECD/ GD (97) 207, p.34
- 21) OECD, "Comparing Domain Name Administration in OECD Countries, 2003, p. 11
- 22) <http://jprs.jp/en/GUJP-Eng.files/frame.htm>
- 23) http://www.nua.ie/surveys/how_many_online/
- 24) <http://www.kurul.ubak.gov.tr/m01.php>
- 25) <http://www.kurul.ubak.gov.tr/calgrup01.php#>
- 26) https://www.nic.tr/index.php?PHPSESSID=105720984919517517325789361&USRAC_TN=SMGD
- 27) Hasibe Işıklı, "İnternet Alan Adları Sistemi, DPT Yayınları, Ankara, Şubat 2001, sf. 45 vd.
- 28) <http://www.icann.org/dndr/udrp/policy.htm>
- 29) <http://www.icann.org/udrp/udrp-schedule.htm>
- 30) <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/025r1.pdf>
- 31) <http://www.icann.org/general/icann-org-chart.htm>
- 32) <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/024r1.pdf>
- 33) <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/cctld046.pdf>
- 34) www.itu.int/ITU-T/BUREAU/CIRC/125E.doc
- 35) www.itu.int/ITU-T/BUREAU/CIRC/125E.doc ve
- 36) <http://www.icann.org/general/lynn-reform-proposal-24feb02.htm>
- 37) <http://www.itu.int/itudoc/itu-t/workshop/cctld/cctld046.pdf>
- 38) <http://www.itu.int/ITU-T/tsb-director/itut-icann/ICANN%20Reform.doc>
- 39) <http://www.itu.int/ITU-T/> ve <http://www.itu.int/osg/spu/enum/index.html>
- 40) <http://www.itu.int/aboutitu/overview/history.html>
- 41) <http://www.itu.int/members/index.html>